

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна
ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»
Кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

ДО ЗАХИСТУ
завідувач кафедри світової
політики, дипломатії та
туристичного бізнесу
доц. Парфіненко А. Ю.

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему: «ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ НАПРЯМОК
ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ІСПАНІЇ»

Виконала: студентка 2 курсу, групи УК-61
Спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації, регіональні студії»

Шевченко Аліна Ігорівна

(прізвище та ініціали)

Керівник: к. пол. н., доц. Панасенко Г. С.

(прізвище та ініціали)

Рецензент: к. пол. н., доц. Дібікова Ю.

(прізвище та ініціали)

Підсумкова оцінка:

за національною шкалою: _____

кількість балів: _____

Голова Екзаменаційної комісії

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Харків – 2024 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

Кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

Рівень вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень) другий (магістерський)

Напрямок підготовки _____

Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Завідувач кафедри світової
політики, дипломатії та
туристичного бізнесу**

Доц. Парфіненко А.Ю.

«__» _____ 2024 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА (ПРОЄКТ)

Шевченко Аліни Ігорівни
(прізвище, ім'я, по-батькові студента)

Тема роботи Євроінтеграційний напрямок зовнішньої політики Іспанії

керівник роботи Панасенко Ганна Сергіївна, к. пол. н., доц.
(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджені наказом по університету 4002-5/1581 від 01.07.2024

2. Строк подання студентом роботи 04.12.2024

3. Перелік питань, які потрібно розробити

Описати зовнішню політику Іспанії та її євроінтеграцію як об'єкт міжнародно-політичних досліджень; визначити історичні особливості формування та еволюції євроінтеграційного напрямку зовнішньої політики країни; розглянути соціально-політичний профіль Іспанії; проаналізувати нормативно-правову базу відносин між ЄС та Іспанією; дослідити особливості євроінтеграційних процесів в Іспанії на сучасному етапі; розглянути напрямки подальшої

співпраці Іспанії з ЄС; оцінити двостороннє співробітництво Іспанії з Україною та вплив російської агресії на нього.

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1	Розділ 1. Історико-теоретичні аспекти дослідження євроінтеграційного напрямку зовнішньої політики Іспанії.
2	Розділ 2. Характеристика євроінтеграційних процесів у зовнішній політиці Іспанії.
3	Розділ 3. Аналіз двостороннього співробітництва Іспанії з Україною.

5. Дата видачі завдання

Студентка

Аліна ШЕВЧЕНКО

підпис ініціали, прізвище

Керівниця роботи

Ганна ПАНАСЕНКО

підпис ініціали, прізвище

АНОТАЦІЯ

Шевченко А. І. Магістерське дослідження присвячено аналізу євроінтеграційного напрямку зовнішньої політики Іспанії. Основна увага дослідження зосереджена на історичних та теоретичних аспектах розвитку євроінтеграційних процесів, а також на сучасних тенденціях і перспективах співпраці Іспанії з Європейським Союзом. У роботі розглянуто нормативно-правову базу відносин між Іспанією та ЄС, вивчено ключові етапи та особливості розвитку євроінтеграційного курсу країни. Також у дослідженні приділяється увага аналізу двосторонніх відносин між Іспанією та Україною, зокрема в контексті російської агресії, та ролі Іспанії у підтримці європейської інтеграції України. Окремо розглянуто дипломатичні ініціативи Іспанії, спрямовані на зміцнення європейської єдності та захист демократичних цінностей у сучасних міжнародних умовах. Дослідження підкреслює значення Іспанії як активного учасника європейських інтеграційних процесів.

Shevchenko A.I. The master's research is dedicated to analyzing the European integration direction of Spain's foreign policy. The study focuses on the historical and theoretical aspects of the development of European integration processes, as well as the current trends and prospects of Spain's cooperation with the European Union. The work examines the normative and legal framework of relations between Spain and the EU, and explores key stages and features of the country's European integration course. The study also addresses the analysis of bilateral relations between Spain and Ukraine, particularly in the context of Russian aggression, and the role of Spain in supporting Ukraine's European integration. Singly, Spain's diplomatic initiatives aimed at strengthening European unity and protecting democratic values in modern international conditions are considered. The research emphasizes Spain's significance as an active participant in European integration processes.

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Історико-теоретичні аспекти дослідження євроінтеграційного напрямку зовнішньої політики Іспанії	6
1.1. Зовнішня політика Іспанії та її євроінтеграція як об'єкт міжнародно- політичних досліджень	6
1.2. Історичні особливості формування та еволюції євроінтеграційного напрямку зовнішньої політики країни	10
1.3. Соціально-політичний та економічний профіль країни.....	17
Розділ 2. Характеристика євроінтеграційних процесів у зовнішній політиці Іспанії	26
2.1. Нормативно-правове підґрунтя відносин між ЄС та Іспанією	26
2.2. Особливості євроінтеграційних процесів в Іспанії на сучасному етапі	33
2.3. Аналіз перспектив співпраці Іспанії з ЄС	37
Розділ 3. Аналіз двостороннього співробітництва Іспанії з Україною.....	46
3.1. Дослідження сучасного стану взаємодії України та Іспанії	46
3.2. Аналіз та оцінка впливу російської агресії на двостороннє співробітництво	53
3.3. Роль Іспанії у підтримці європейської інтеграції України	58
Висновки	64
Список використаних джерел.....	68

ВСТУП

Актуальність теми. Традиційно серед країн ЄС особлива увага у дослідженнях приділяється насамперед Німеччині, Франції та Великій Британії. Державам Південної Європи зазвичай присвячено менше публікацій. Водночас у ХХІ ст. зацікавленість, наприклад, до Іспанії істотно зростає, що є логічним. За останню чверть ХХ ст. ця країна у суспільно-політичній сфері продемонструвала один із найуспішніших прикладів політичної трансформації від авторитарного режиму до справжньої демократії. У сфері економіки та зовнішніх зв'язків Іспанія також сильно змінилася за кілька десятиліть. З середньо розвиненої країни, значною мірою ізольованої від світового господарства, вступивши до ЄС, Іспанія перетворилася на європейську державу, локацію великих транснаціональних корпорацій.

Характеристика ступеня вивченості проблеми. Ступінь вивченості проблеми євроінтеграційного напрямку зовнішньої політики Іспанії можна оцінити як значний. Сьогодні вже існує багато наукових публікацій, дисертацій, статей, які досліджують становлення Іспанії, її зовнішню політику, співпрацю, євроінтеграційні процеси. Але незважаючи на наукові дослідження все таки існує значна прогалина у вивченні «Євроінтеграційного напрямку зовнішньої політики Іспанії», що і викликало актуальність роботи.

Важливо визначити вітчизняних та зарубіжних науковців, які досліджували аспекти зовнішньої політики Іспанії та її євроінтеграційний напрямок – Н. Бойко, В. Годлевська, Г. Перепилиця, Л. Матлай, В. Манжол, О. Скопова, К. Федорова, та інші [4; 6; 32; 26; 31; 36; 40].

Об'єктом дослідження є сучасний стан та перспективи розвитку зовнішньої політики Іспанії.

Предмет дослідження: характер і перспективи розвитку євроінтеграційного напрямку зовнішньої політики Іспанії.

Мета роботи – дослідити характер і особливості євроінтеграційного напрямку зовнішньої політики Іспанії, в тому числі двостороннього співробітництва країни з Україною.

Для досягнення поставленої мети було визначено такі **завдання**:

- описати зовнішню політику Іспанії та її євроінтеграцію як об'єкт міжнародно-політичних досліджень;
- визначити історичні особливості формування та еволюції євроінтеграційного напрямку зовнішньої політики країни;
- розглянути соціально-політичний профіль Іспанії;
- проаналізувати нормативно-правову базу відносин між ЄС та Іспанією;
- дослідити особливості євроінтеграційних процесів в Іспанії на сучасному етапі;
- розглянути напрямки подальшої співпраці Іспанії з ЄС;
- оцінити двостороннє співробітництво Іспанії з Україною та вплив російської агресії на нього.

Методологією даного дослідження можна виділити системний і компаративний аналіз, проблемний. Це дозволяє розглядати зовнішню політику країн у широкому контексті міжнародних відносин на європейському континенті.

Теоретичне і практичне значення дослідження полягає у актуальності теми та можливістю використання результатів і положень кваліфікаційної роботи для вивчення історії і сучасного стану зовнішньої політики європейських держав на прикладі Іспанії.

Апробація результатів дослідження. Питання «Двостороннє співробітництво України з Іспанією: вплив російської агресії» було висвітлене у виступі на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Україна у світових міжнародно-регіональних, політичних та економічних процесах» (Харків, 2022).

Структура та обсяг дослідження. Кваліфікаційна робота магістра складається із вступу, трьох розділів, висновку та списку використаних джерел, що включає 66 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО НАПРЯМУ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ІСПАНІЇ

1.1. Зовнішня політика Іспанії та її євроінтеграція як об'єкт міжнародно-політичних досліджень

Іспанія – сучасна європейська країна, що визначає ряд властивостей, спільних з іншими європейськими країнами, зокрема, у сфері формування та реалізації єдиної політики, що проводиться Євросоюзом.

Зовнішня політика країни та її євроінтеграція є об'єктами численних міжнародно-політичних досліджень через трансформаційний характер країни в останні десятиліття. Ці дослідження охоплюють різні аспекти, від історичного контексту приєднання Іспанії до Європейського Союзу до її сучасної участі в європейських та глобальних політичних процесах. Виникнення поняття «політика» досить часто трактують із назвою праці Аристотеля, де було розглянуто основи управління державою. Саме цей факт вважають свідомством того, що походження поняття закладено дуже давно [35, с. 28].

У XVIII – XIX ст. поняття «зовнішня політика» виокремлювали від визначення «політика» та визначали, що це переважно дипломатична діяльність держави. І вже з того часу велика кількість дослідників почали оголошувати визначення «зовнішньої політики».

Наприклад, на думку англійського вченого Й. Франкеля, зовнішня політика – це сукупність дій і прийнятих рішень у відносинах з іншими державами [62, с. 48].

Але ж все-таки було сформовано більше загальне поняття, яке трактує «зовнішню політику» й досі:

«Зовнішня політика – це діяльність держави на міжнародній арені, яка регулює відносини з іншими суб'єктами зовнішньополітичної діяльності та

спирається на економічні, демографічні, військові, науково-технічні, культурні потенціали взаємодіючих держав» [8, с. 52].

Вітчизняні дослідники аналізували сутність зовнішньої політики й міжнародних відносин в цілому, також в їх працях була приділена увага розвитку зовнішньої політики у різних аспектах. Праці В. Манжолі «Міжнародні відносини та зовнішня політика» (1945–70-і рр.) та «Міжнародні відносини та зовнішня політика» (1980 – 2000 рр.) розкрили вплив зовнішньої політики на міжнародну арену, також дослідили поняття «зовнішня політика», «міжнародні відносини» [31, с. 606].

Дослідник Г. Перепелиця – український політолог – приділяв більш уваги дослідженню конфліктам зовнішніх політик країн, ніж загальним трактуванням поняття «зовнішня політика» [32, с. 6].

Визначити точну дату виникнення «зовнішньої політики» надзвичайно складно, але можна стверджувати, що створення перших суверенних держав на міжнародній арені сприяло формуванню цього поняття. У той період «зовнішня політика» стосувалася відносин між державами на рівних засадах за межами їхніх кордонів. Найбільші зміни у розумінні «зовнішньої політики» відбулися у XX ст., коли на зміну конфліктам між імперіями прийшла нова система міжнародних відносин [32, с. 38].

У XXI ст. процес глобалізації значно активізувався, що також вплинуло на питання «зовнішньої політики». Наразі досить складно усвідомити сутність поняття, оскільки спостерігається розмивання відмінностей між внутрішньою та зовнішньою політикою держави. Крім того, глобалізація змінює підходи до реалізації зовнішньополітичних рішень. Отже, глобалізація ускладнює структуру зовнішньої політики, породжує нові напрями реалізації, що своєю чергою призводить до розширення інструментів зовнішньополітичної діяльності та збільшення кількості суб'єктів на міжнародній арені [5, с. 98].

На думку зарубіжних та вітчизняних дослідників, у реалізації своєї зовнішньополітичної лінії Іспанія спирається на активну економічну

дипломатію, інтеграційну та регіональну політику, свій політичний статус впливового члена західного співтовариства, військово-політичну взаємодію із США та європейськими союзниками в рамках НАТО, унікальний культурний та потужний науково-освітній потенціал.

Політичні проблеми приєднання до ЄС держав Іберійського півострова, найважливіші питання зовнішньої політики Іспанії у післяфранкістський період, взаємозв'язок зовнішньої політики та внутрішньополітичної боротьби в Іспанії перебували у сфері дослідницького інтересу В. Годлевської [6, с. 390].

Ролі Іспанії у військово-політичній стратегії Заходу кінця 70-х – початку 80-х рр. присвячена робота Л. Матлая. Автор згадує про наявність іспано-марокканських протиріч у питанні про Сеута та Мелілья, але тільки в рамках вивчення питання про вступ Іспанії у НАТО. На противагу позиції західних країн, які розраховували використати її територію для зміцнення військового потенціалу проти СРСР, Іспанія, зазначає Л. Матлай, після вступу до НАТО почала посилювати свої військово-морські та військово-повітряні бази на півдні, оскільки протиріччя з Марокко хвилювали іспанський уряд набагато більше [25, с. 88].

У роботах іспанців, що з'явилися в 90-х рр. XX ст., абсолютно зникає теза про «справедливу боротьбу марокканського народу проти іспанського колоніалізму» – автори намагаються «розплутати» цей вузол протиріч, вивчаючи питання, якими були і є національні інтереси Іспанії в цьому регіоні [25, с. 89].

Окремі аспекти зовнішньої політики післяфранкістської Іспанії стали об'єктом вивчення Ч. Павела. Європейський напрямок зовнішньої політики Іспанії перебував у сфері наукового інтересу Н. Бойко, вплив внутрішньополітичних проблем та партійних дискусій на зовнішню політику займало Л. Матлая [22, с. 280].

Проблеми відносин Іспанії з НАТО та іншими військово-політичними інститутами Заходу послідовно вивчалися В. Годлевською, М. Смирновим [7], [37].

Р. Барберо розглядав актуальні питання відносин Іспанії з провідними країнами Магриба наприкінці 80-х – початку 90-х рр., зокрема проблеми іспано-марокканського співробітництва, як політичного, а й торговельно-економічного, фінансового [51].

На початку XXI ст. інтерес до питань зовнішньої політики Іспанії, її місця у системі міжнародних відносин у російській історіографії не слабшав. Вийшла ціла низка робіт загального характеру: «Політична історія Іспанії», «Іспанія на початку XXI ст.», «Іспанія наприкінці XX – початку XXI ст.», «Іспанія та світова політика», «Іспанія у світовій політиці».

Зовнішньополітичну історію Іспанії в період франкістської диктатури вивчала у своїй монографії К. Федорова [40].

Зовнішня політика Іспанії післяфранкістського періоду, вплив монархії на вироблення зовнішньополітичного курсу були у центрі уваги С. Толстова [38].

Європейський напрямок зовнішньої політики Іспанії наприкінці XX – на початку XXI ст. було об'єктом спеціального наукового інтересу О. Казакова [9].

Набуття «нової особи» Іспанією у системі військово-політичних організацій та спілок Заходу було проаналізовано Н. Бойко [4].

Спробою певної наукової систематизації проблеми стала робота Л. Матлая «Європейська інтеграція та європеїзація Іспанії: історичний, політичний та дипломатичний досвід» [25].

Отже, євроінтеграція відіграє важливу роль у формуванні нового світового порядку та системи міжнародних відносин. Аналіз цього процесу необхідний для розуміння глобальних тенденцій та перспектив розвитку міжнародної системи.

Дослідженням питання євроінтеграції Іспанії займається також і ряд вітчизняних та зарубіжних науковців. Серед вітчизняних дослідників слід виокремити, В. Філіпчука «Європейська інтеграція Іспанії: виклики та

перспективи» (2016 р.). В своїй праці науковець аналізує процес вступу Іспанії до ЄС та її адаптацію до європейських стандартів [30].

В. Манжолла «Іспанія в європейських інтеграційних процесах» (2020 р.). Дослідження розкриває економічні, соціальні та культурні чинники євроінтеграції Іспанії. У науковій розвідці висвітлюються національні особливості європейської інтеграції та європеїзації Іспанії. Ґрунтовно аналізується та узагальнюється складний процес вступу Іспанії в ЄС [31].

Таким чином, питання євроінтеграції є важливим об'єктом дослідження для фахівців з міжнародних відносин, політичної науки, історії та інших дисциплін. Загалом, можна чітко простежити, що найбільш дослідженими та вивченими є теми та аспекти, що стосуються євроінтеграційних процесів та розвитку Європейського Проєкту, що загалом сягають ще самого початку та зародження євроінтеграції.

1.2. Історичні особливості формування та еволюції євроінтеграційного напрямку зовнішньої політики країни

Перехід до демократичної правової держави в Іспанії шляхом реформи, а не «розриву» став можливим завдяки феномену консенсусу всіх внутрішньополітичних сил – від постфранкістів до комуністів. Заради порятунку держави та суспільства, запобігання новій громадянській війни ще в початковий, складний період переходу до демократії, вони уклали між собою угоду щодо основних питань внутрішньополітичного життя. Цей політичний досвід був заснований в ідеологічному плані відмови від «особливого шляху» розвитку та недвозначному виборі на користь європейської політико-економічної моделі.

Ліквідація франкістського режиму зробила можливим інтеграцію Іспанії до європейської структури на всіх рівнях. Найважливішим зовнішньополітичним завданням країни в постфранкістський період став вступ до ЄС, якого вона вимагала протягом десятиліть.

В Іспанії «європеїзм» був цілісний політичний вибір, що включав як внутрішній (об'єднатися з європейськими демократіями та наблизитися до них у соціально-економічному плані), так і зовнішній (брати участь у будівництві єдиної та сильної Європи) [14, с. 32].

Вступ Іспанії до ЄС у 1986 р. став засобом порятунку країни від бідності і відсталості, подолання міжнародної ізоляції, збільшення ваги при прийнятті рішень як у європейському, так і глобальному масштабі, що призвело до ліквідації своєрідного «комплексу неповноцінності» при проведенні зовнішньої політики.

Незважаючи на всю гостроту протиріч, що виявилися, при обговоренні умов членства Іспанії в ЄС, головним та визначальним залишався фактор принципової зацікавленості обох сторін в інтеграції, об'єктивний характер історичного процесу зближення європейських держав.

1 січня 1986 р. Іспанія (після 15 років асоціативної участі в ЄС) стає повноправним членом Співтовариства, що означало вихід Мадриду на арену активних дій із усіх питань загальноєвропейського будівництва. При цьому, відчувши смак до предметної участі у процесі вироблення важливих політичних та економічних рішень в рамках європейських інститутів, Іспанія прагнула закріпити за собою образ твердого, конструктивного та відповідального партнера, який відстоює своє розуміння інтеграції та власну позицію [7, с. 269].

Сьогодні можна з упевненістю казати, що як суб'єкт європейської регіональної політики, Мадрид є одним із активних політичних «гравців» Євросоюзу, які мають свої чітко означені пріоритети.

Будучи невід'ємною частиною Європи, Іспанія як жодна європейська країна в геополітичному, історичному та культурному відношенні нерозривно пов'язана з ібероамериканським та арабським світом, звідки відслідковується її прагнення стати «привілейованою посередницею» між трьома регіонами.

Визнаючи ту підтримку, яку вона отримала від союзників щодо ЄС у своїх європейських прагненнях, королівство постійно висловлює готовність

вирішувати нові завдання, пов'язані з європейським будівництвом та відповідними викликами ХХІ ст.. Вона виступає за поглиблення європейської інтеграції та досягнення в довгостроковій перспективі «федеративного обрію» для ЄС. Щодо спільної політики безпеки в рамках ЄС, Іспанія повністю усвідомлює, що становлення Євросоюзу як світового центру сили вимагає посилення його політичної ролі на міжнародній арені, у тому числі в галузі безпеки [9, с. 32].

Іспанія вважає життєво необхідним вироблення єдиного стратегічного курсу країнами ЄС, а також формування нової політичної культури у сфері безпеки; інституційних змін; змін громадського процесу прийняття рішень; раціонального використання коштів, що виділяються на військові потреби; реорганізації збройних сил.

Королівство з самого початку взяло активну участь у створенні та розвитку Спільної зовнішньої політики безпеки (ОЗПБ) та розробленні цивільних та військових інструментів. ОЗПБ, на думку Іспанії, дозволить краще узгодити позиції з проблем європейської та міжнародної безпеки на всіх рівнях, включаючи РБ ООН, що є вкрай важливим для стримування односторонніх силових дій США.

З одного боку, Мадрид віддає собі звіт у тому, що Європа загалом стриманіша, ніж Вашингтон. З іншого боку, на думку Іспанії, жодна європейська країна не може собі дозволити у сучасних умовах унілатералізм у сфері зовнішньої політики. Усі стратегічно важливі рішення мають бути ув'язані у європейські, тобто багатонаціональні рамки.

Іспанія енергійно брала участь у формуванні політичних та валютно-економічних спілок в рамках ЄС, відстоювала розширення повноважень Європейського союзу в галузі зовнішньої політики та безпеки [38, с.128].

Мадрид виходить із того, що необхідно заплатити певну ціну за Європу, об'єднану вперше за всю історію континенту мирним шляхом. Але є ще одна умова: це глибока реформа європейських інститутів, без якої відбудеться ослаблення і почнеться рух назад у справі європейського будівництва. «Те, що

було досягнуто Ж. Делором, Ф. Гонсалесом, Г. Колем та Ф. Міттераном може бути втрачено, якщо ми не зміцнимо те, що вже існує і не рухатимемося вперед», – зазначав Е. Ландабуру. Тому необхідно виробити нові методи прийняття рішень, які мають бути «швидкими, гнучкими, демократичними та прозорими». У зв'язку з цим Іспанія пропонує відмовитися від ідеї розвитку Європи з однією швидкістю. Парадокс полягає в тому, що країна протягом довгих років боролася проти концепції Європи, але зараз ситуація є набагато більш складною, оскільки серед всіх членів ЄС немає єдиного розуміння майбутньої Європи. Проблеми пов'язані не так з розширенням, як з нездатністю країн-членів визначити проєкт нової Європи, а мова, на думку Іспанії, має йти про створення федерації держав.

Що стосується реформи інститутів Співтовариства, то Іспанія – за всіляке зміцнення КЄС з посиленням повноважень голови Комісії. При цьому вона вважає, що кількість членів Комісії не може безмежно збільшуватися, інакше цей інститут може перетворитися на міжурядову асамблею, яка не володіє ні авторитетом, ні ефективністю. Ініціюючи створення обмеженої колегії із системою ротації, заснованої на принципі географічної рівноваги, Мадрид виступає проти тих, хто вважає, що з метою легітимності та прийнятності рішень КЄС необхідно мати по одному комісару від кожної країни-члена. Щодо системи врівноважування голосів у Раді міністрів, Франція, Італія та Іспанія, населення яких становить 32.4% населення ЄС мають можливість заблокувати рішення інших країн Співтовариства та іспанська сторона зацікавлена у збереженні цієї норми [29, с. 72].

Консенсус щодо пріоритету європейського напрямку для зовнішньої політики Іспанії зберігався протягом усього післяфранкістського періоду, за винятком 2002–2004 рр., коли тодішній голова уряду Х.М. Аснар виступив проти позиції Франції та Німеччини, де відкрито підтримав вторгнення США в Ірак. Серйозний перегляд іспанської зовнішньої політики не в останню чергу пояснювався посиленням зв'язків Франції з Марокко, зацікавленістю Мадрида

у збереженні привілейованих економічних відносин із Магрибом, особливо після подій на о. Перехиль (2002 р.).

Іспанія переконалася у тому, що вона грає у Євросоюзі другорядну роль, але і в тому, що остання не може гарантувати її територіальну цілісність. В результаті цього, а також керуючись ідеологічними міркуваннями, вона зробила крутий поворот у бік США у супроводі тих союзників по ЄС (насамперед східноєвропейських), які були незадоволені надмірним посиленням ролі Німеччини та Франції. Діяльність уряду Аснара призвела до ліквідації зовнішньополітичного консенсусу основних політичних сил Іспанії – Іспанської соціалістичної робочої партії (ІСРП) та Народної партії (НП) та до зростання напруженості у суспільстві. Крім цього, Іспанія була вкинута в конфронтацію з Францією та Німеччиною, що призвело до посилення протиріччя усередині ЄС [13, с. 47].

Надалі, соціалісти, що повернулися до влади у 2004 р. виступили за перегляд цієї політики. У передвиборчій програмі ІСРП наголошувалося, що «мир, свобода та безпека – одні з центральних осей нашого європейського бачення..., активна політика у Середземномор'ї, Середньому Сході і, звичайно, значна ступінь співпраці з Латинською Америкою – все це разом і є наша стратегія майбутнього» [13, с. 48].

Велику роль у вирішенні міжнародних проблем Іспанської соціалістичної робочої партії відводилось не США, а Євросоюзу, який «має діяти як успішний та заслуговувати на довіру на міжнародній арені». Одночасно в програмі висловлювалася підтримка європейської конституції, яка була великим кроком на шляху створення політичного союзу федеративного типу.

Європейському напрямку зовнішньої політики країни повернули пріоритетний характер, при цьому наголошувалося на необхідності створення осі Берлін-Париж-Мадрид. У цьому ж руслі йшло відновлення щодо автономної середземноморської та ібероамериканської політики Іспанії, хоча цілком очевидно, що у деяких питаннях, наприклад у відносинах з Марокко, її

інтереси не збігаються з інтересами інших європейських країн, насамперед Франції [2, с. 304].

На думку Іспанської соціалістичної робочої партії, така політика Іспанії призвела до зміни співвідношення між «старою» та «новою» Європою. «Стара» Європа (Франція та Німеччина) зміцнилася включенням королівства, яке дистанціювалося від атлантичного братства зі США та Великобританією. Зовнішня політика набула більш багатостороннього характеру. Іншими словами, Іспанія покінчила з односторонньою орієнтацією на Сполучені Штати та повернулася до трьох пріоритетних напрямків: Європа, Середземномор'я та Латинська Америка. Така політика була об'єктивним відображенням політичної, географічної та економічної реальності. Ці зміни докорінно торкнулися, з одного боку, європейської політики Іспанії, яка виступила за поглиблення європейського будівництва, з іншого – двосторонніх відносин Іспанії з країнами – членами ЄС, тобто відтворилися привілейовані зв'язки з Німеччиною та Францією (основними моторами європейського будівництва).

Соціалісти прагнули створення нової моделі зовнішньої політики, що характеризувалась висуванням на перший план європейського напрямку та пошуком консенсусу щодо основних складових. Так сталося повернення до принципів та пріоритетів зовнішньої політики, що найбільше відповідало інтересам Іспанії та проводилося у перехідний період спочатку центристськими, потім соціалістичними урядами та, нарешті, правими (до 2002 р.).

Соціалісти, на відміну від консервативної партії Іспанії, орієнтувалися на трансатлантичних відносинах, рішуче обирали модель, де основною віссю зовнішньої політики знову ставав ЄС.

Цікаво порівняти висловлювання глав урядів Іспанії, що належать до різних політичних течій. Глава консерваторів Х.М. Аснар висловився про європейське будівництво так: «Європейський союз є і повинен продовжувати бути союзом національних держав, які мають різний вигляд, різну історію та

різні культури (...) і готові розширювати та вдосконалювати свою інтеграцію» [59].

Глава соціалістів Х.Л. Родригес Сапатеро вважав: «Сучасний світ потребує сильнішої Європи. І слід ясно сказати про це: ця сильна Європа, здатна ефективно приймати значні рішення, має бути інтегрованою Європою, де немає права вето та яка згодна з тим, що інститути, які не функціонують на основі національного представництва мають право приймати важливі рішення (...). Відтепер ми прагнемо бути з тими, хто найбільше вірить у Європу та хто хоче розвивати проєкт єдиної Європи, рухаючись до Європи сильнішою та гнучкішою, яка зберігає загальну солідарність» [53].

Спроба уряду Аснара ввести правило кваліфікованої більшості, встановленої в Ніццькому договорі, до європейської конституції була спробою захисту національного інтересу Іспанії. Х.Л. Родригес Сапатеро, навпаки, прийшовши до влади, поспішно погодився прийняти правило подвійної більшості у Лісабонському договорі.

За соціалістів Іспанія стала першою країною в Європі, де пройшов референдум щодо нової Європейської конституції, яка була схвалена переважною більшістю (2005 р.). Незалежно від того, яка партія знаходилася при владі уряд вважав, що здебільшого іспанські національні та європейські інтереси збігаються. Необхідність будівництва більшої та кращої Європи є аксіомою для Іспанії, оскільки Європа загалом була для Іспанії «рішенням», а не «проблемою». Не було сумнівів у тому, що саме приналежність до ЄС сприяла б становленню та вдосконаленню іспанської соціальної та правової держави [27, с. 54].

Іспанській державі доводилось мати справу одночасно з двома тенденціями – доцентровою силою наднаціонального характеру, пов'язаного з розвитком євроінтеграції та протилежної – пов'язаної з внутрішньою децентралізацією. Автономні спільноти також прагнули включитися в процес європейського будівництва, маючи серед інших ціль перешкодити тому, щоб сам цей процес не позбавив сенсу державної автономії. У зв'язку з цим не

випадково, що в обох планах – внутрішньому та європейському – Іспанія виступала за федеративну модель інтеграції, вважаючи її найбільш придатною для реформи держави як «всередині», так і «ззовні».

Таким чином, європейська політика Іспанії (як й інших членів ЄС) має як би два виміри: здатність адаптувати політику, що розробляється в Брюсселі, до національних інтересів та здатність інкорпорувати національні преференції у процес ухвалення рішення Співтовариства.

Загалом слід зазначити, що в іспанських політичних і навіть наукових колах приділяється мало уваги теоретичним аспектам європейської інтеграції, її глобальне бачення практично відсутнє. Першочергове значення має практика відносин із Євросоюзом. Таке становище пов'язано з тим, що питання про належність країни до ЄС вирішено у Іспанії вже давно і остаточно, а сама вона протягом десятиліть отримувала чималу допомогу із фондів Європейського союзу. Мажоритарний характер іспанської демократії (дві основні політичні партії, однопартійний уряд, слабкий парламент) полегшує процедуру передачі повноважень від Мадрида до Брюсселю, тобто об'єктивно сприяє вибору на користь федералізації.

1.3. Соціально-політичний та економічний профіль країни

В умовах сучасного стану економічної та соціально-політичної невизначеності, викликаній глобальними проблемами, що загострюються, до числа яких відноситься і пройдена пандемія COVID-19, яка спричинила поглиблення ризиків нестабільності системи міжнародного поділу праці та глобальної фінансово-економічної системи в цілому. На практиці це виразилось у погіршенню реального добробуту населення багатьох країн світу.

У той же час в умовах природного старіння населення розвинених країн, що включає збільшення тривалості життя і падіння показників народжуваності, веде до порушення системного балансу працездатного та пенсійного населення. Одночасно драйвером загроз фінансово-економічній стабільності

залишається проблема соціальної нерівності, що загострюється (розрив рівнів добробуту між меншістю і рештою більшості суспільства).

Зазначені вище виклики включені до переліку глобальних проблем сучасності та вимагають від усіх держав світу зусиль щодо їх якнайшвидшого пом'якшення та подальшого вирішення. У зв'язку з цим, однією з важливих складових зусиль держав залишається планова соціальна політика, покликана полегшити фінансово-економічні проблеми найменш захищених, а також найбільш вразливіших та незаможних груп населення. Негативні ефекти від кожної із виділених проблем особливо відчуває Королівство Іспанія.

Таким чином, розглянемо загальну характеристику Королівства Іспанія, (табл.1.1).

Таблиця 1.1

Загальна характеристика Іспанії

Показник	Опис
Країна	Королівство Іспанія
Мова	Іспанська або кастильська
Площа	505 370
Столиця	Мадрид
Найбільші міста	Мадрид, Барселона, Валенсія, Севілья
Грошова одиниця	євро
Державний устрій країни	парламентська монархія
Населення	47,4 млн

Складено авторкою за джерелом: [59].

Далі проаналізуємо основні економічні показники Королівства Іспанія, зокрема ВВП (рис.1.1).

Таким чином, проаналізувавши показник ВВП зазначимо, що він має позитивну динаміку майже за весь аналізований період. Лише у 2020 р. відбулось скорочення даного показника, у зв'язку з погіршенням епідеміологічної ситуації в світі та поширенням COVID-19.

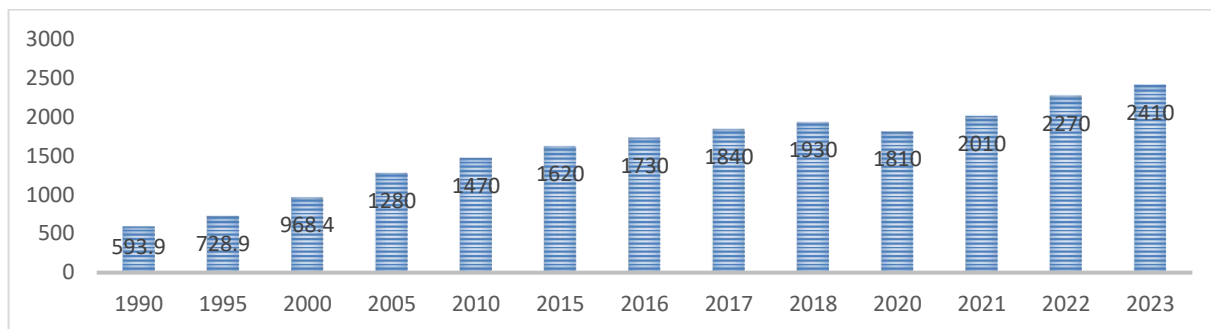


Рис.1.1. Валовий внутрішній продукт Королівства Іспанія
(ППЗ, млрд дол USD) за 1990–2023 рр..

Складено авторкою за джерелом: [58].

Далі не менш важливо проаналізувати структуру експорту (рис.1.2).



Рис.1.2. Структура експорту Королівства Іспанія в 2023 р..

Складено авторкою за джерелом: [58].

Отже, структура експорту Іспанії в 2023 р. була представлена такими товарними групами: 15,5% (65 млрд USD): засоби наземного транспорту; близько 6,8% (28 млрд USD) займають реактори ядерні, котли, обладнання та механічні пристрої; 6,66% (27 млрд USD) – паливо мінеральне, нафта та продукти їх перегонки; бітумінозні речовини; 5,25% (22 млрд USD): електричні машини та обладнання, їх частини; звукозаписна та звуковідтворювальна апаратура, апаратура для запису та відтворення телевізійного зображення та звуку, їх частини та приладдя; 5,2% (21 млрд USD): фармацевтична продукція; 3,33% (14 млрд USD): пластмаси та вироби з них; 2,62% (11 млрд USD): м'ясо та харчові м'ясні субпродукти; 2,52%

(10,6 млрд USD): їстівні фрукти та горіхи; шкірка цитрусових плодів або кірки динь; 2,49% (10,5 млрд USD): вироби із чорних металів.

Також розглянемо країни напрямки експорту товарів з Іспанії у 2023 р. (рис.1.2).



Рис.1.2. Напрямки експорту товарів з Іспанія у 2023 р., %

Складено авторкою за джерелом: [58].

Отже, основними напрямками експорту товарів з Іспанія у 2023 р. були: Франція з часткою 15% (63 млрд USD); Німеччина з часткою 10% (42 млрд USD); Італія з часткою 8,29% (34 млрд USD); Португалія з часткою 7,99% (33 млрд USD); Великобританія з часткою 5,77% (24 млрд USD); США з часткою 4,68% (19,6 млрд USD); Бельгія з часткою 3,83% (16,1 млрд USD); інші країни Європи з часткою 3,31% (13,9 млрд USD); Нідерланди з часткою 3,08% (12,9 млрд USD); Марокко з часткою 3,05% (12,8 млрд USD).

Основні напрямки імпорту товарів із Королівства Іспанії у 2023 р. (рис. 1.3).

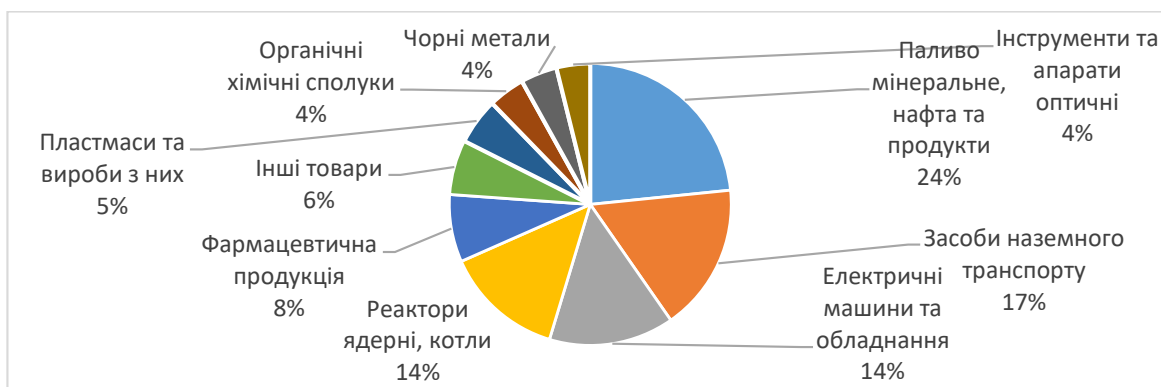


Рис.1.3. Напрямки імпорту товарів із Королівства Іспанії у 2023 р..

Складено авторкою за джерелом: [58].

Отже, структура імпорту в Іспанію в 2023 р. була представлена наступними основними товарними групами: 14,5% (68 млрд USD): паливо мінеральне, нафта та продукти їх перегонки; бітумінозні речовини; мінеральні воски; 10,5% (49 млрд USD): засоби наземного транспорту, крім залізничного або трамвайного рухомого складу, та їх частини та приладдя; 8,86% (41 млрд USD): електричні машини та обладнання, їх частини; звукозаписна та звуковідтворювальна апаратура, апаратура для запису та відтворення телевізійного зображення та звуку, їх частини та приладдя; 8,5% (39 млрд USD): реактори ядерні, котли, обладнання та механічні пристрої; їх частини; 4,78% (22 млрд USD): фармацевтична продукція; 3,94% (18,4 млрд USD): 99 – інші товари; 3,28% (15,4 млрд USD): пластмаси та вироби з них; 2,66% (12,5 млрд USD): органічні хімічні сполуки; 2,63% (12,3 млрд USD): чорні метали; 2,4% (11,2 млрд USD): інструменти та апарати оптичні, фотографічні, кінематографічні, вимірювальні, контрольні, прецизійні, медичні чи хірургічні; їх частини та приладдя.

Також розглянемо країни напрямки імпорту товарів з Іспанії у 2023 р. (рис.1.4).

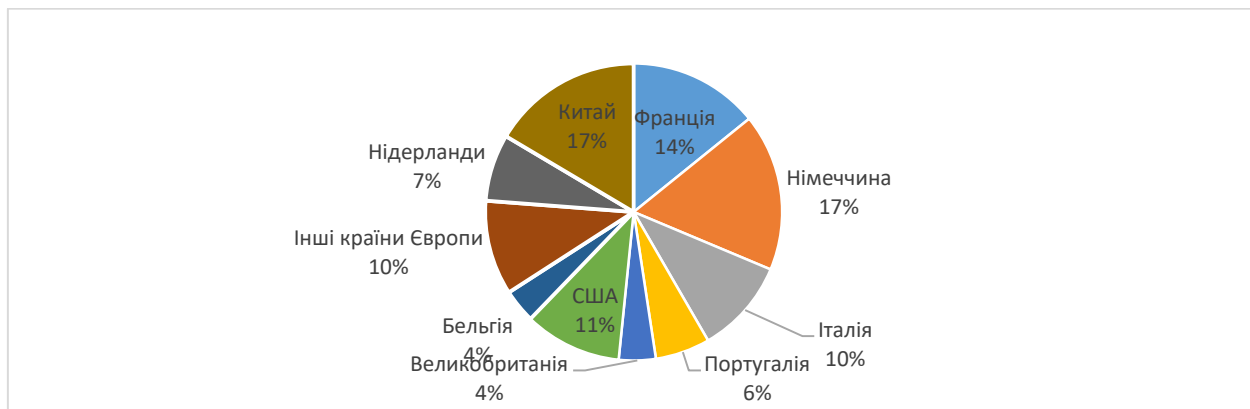


Рис.1.4. Напрямки імпорту товарів з Іспанія у 2023 р., %

Складено авторкою за джерелом: [58].

Таким чином, найбільшими торговими партнерами з імпорту товарів до Іспанії у 2023 р. стали: Німеччина з часткою 10,5% (49 млрд USD); Китай з часткою 10,1% (47 млрд USD); Франція з часткою 8,79% (41 млрд USD); США з часткою 6,5% (30 млрд USD); Італія з часткою 6,33% (29 млрд USD); інші

країни Європи з часткою 4,88% (22 млрд USD); Нідерланди з часткою 4,48% (21 млрд USD); Португалія з часткою 3,65% (17,1 млрд USD); Великобританія з часткою 2,46% (11,5 млрд USD); Бельгія з часткою 2,25% (10,5 млрд USD).

Розглядаючи соціально-економічні умови в іспанській державі, необхідно в першу чергу відзначити найвищий показник безробіття серед держав-членів Європейської спілки. Зокрема, найбільше безробіття спостерігається серед такої соціальної групи населення як іспанська молодь. Так, відповідно до статистики, наведеної Міжнародною організацією праці, що є одним із спеціальних структурних підрозділів Організації Об'єднаних Націй, починаючи з фінансово-економічної кризи 2008 р., рівень безробіття в Іспанії неухильно зростав і досяг свого піку у 2014 р., склавши 27%. Таким чином, наведемо сучасні показники рівня безробіття в Іспанії (рис.1.5).

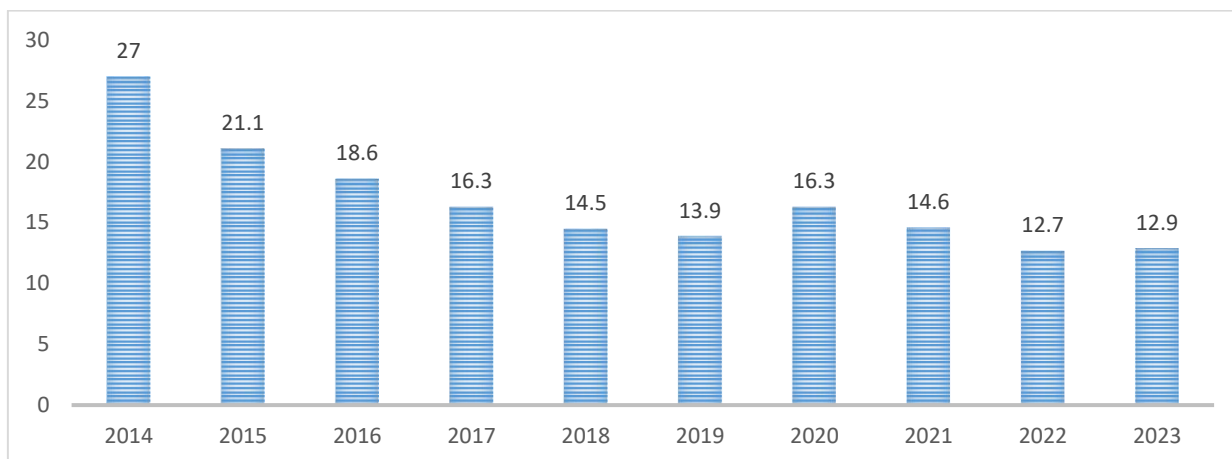


Рис.1.5. Рівень безробіття в Іспанії у період 2014–2023 рр, %

Складено авторкою за джерелом: [58].

Зазначимо, що абсолютним рекордом став перший квартал 2013 р. з показником 27,16%. Попередній пік безробіття в Іспанії був зареєстрований у 1994 р., коли він становив 24,1%, у США того ж місяця – 7,9%). У 2014 р. – наближалася до 27 %, у 2015 р. показник склав 21,18%.

На початку 2016 р. – 21%, наприкінці 2016 р.– 18,63%, на початку 2017 р. – 18,75%, наприкінці 2017 р. – 16,38%; на початку 2018 р. – 16,55%, наприкінці 2018 р. – 14,55%; на початку 2019 р. – 14,45%, наприкінці 2019 р. – 13,92%; на початку 2020 р. – 13,8%, наприкінці 2019 р. – 16,26%; на початку 2021 р. –

16,13%, наприкінці 2021 р. – 14,57%; на початку 2022 р. – 13,33%, наприкінці 2022 р. – 12,67%; на початку 2023 р. – 12,87%.

Також проаналізуємо основні показники ведення бізнесу в Іспанії (табл.1.2).

Таблиця 1.2

Основні показники ведення бізнесу в Іспанії

Індикатор	Період	Фактичне значення	Минулий період
Банкрутства	2023	1349	1546
Ділова довіра	2019	-8.9	-
Індекс корупції	2022	60	61
Легкість ведення бізнесу	2019	30	30
Ділова активність у виробничому секторі	2023	47.7	46.5
Обробна промисловість	2023	-2.27 %	0
Обсяг продажів автомобілів	2023	0.069 млн шт.	0.056

Складено авторкою за джерелом: [59].

Таким чином, загалом показники ведення бізнесу в Іспанії доволі не високі, наявні значні проблеми.

Проведемо дослідження політичної ситуації в Іспанії. Дострокові парламентські вибори в Іспанії відбулися 23 липня 2023 р. і стали п'ятнадцятими виборами до Генеральних кортесів Іспанії з моменту ухвалення Конституції 1978 р.. На виборах було обрано 350 депутатів Конгресу та 208 з 265 членів Сенату.

Вибори були призначені 30 травня 2023 р. після того, як чотирнадцяті Генеральні кортеси були розпущені Королем Іспанії. Розпуск парламенту стався внаслідок неефективності лівого уряду, сформованого депутатами, обраними на минулих парламентських виборах.

Зазначимо, що у 2023 році було проведено парламентські вибори в Іспанії, тому доцільно провести огляд розподілу партійних місць та оцінити

важливість кожної окремої партії в загальній палаті. Результати представимо в табл.1.3.

Таблиця 1.3

Розподіл місць після виборів в парламенті Іспанії (2023 р.)

Партія	Голосів	%	Місць отримано
Народна партія	8 091 840	33,05	137
Іспанська соціалістична робоча партія	7 760 970	31,70	121
Голос	3 033 744	12,39	33
Сумар	3 014 006	12,31	31
Ліві республіканці Каталонії	462 883	1,89	7
Разом за Каталонію	392 634	1,60	7
Єдність Країни Басків	333 362	1,36	6
Баскська націоналістична партія	275 782	1,12	5
Галісійський націоналістичний блок	152 327	0,62	1
Канарська коаліція	114 718	0,46	1
Народний союз Наварри	51 764	0,21	1

Складено авторкою за джерелом: [58].

Після підрахунку майже 100% голосів на парламентських виборах в Іспанії перше місце посідає правоцентристська Народна партія (НП), яка зайняла 136 місць із 350 у парламенті. Однак результати виявилися не такими добрими, як передбачали опитування – і вона не зможе самостійно сформувати правлячу коаліцію, навіть якщо об'єднається з правою партією Vox (у неї 33 депутатські мандати).

За підсумками голосування у Кортесі П. Санчес від соціалістів отримав мандат формування уряду.

Таким чином, Іспанія – трансконтинентальна країна, член Європейського союзу, форма правління якої є парламентською монархією.

Іспанські технології входять до десятки найкращих у Європі: вони вже конкурують із німецькими технологіями. Іспанські організації активно

впроваджують нові методи роботи із хмарою, де використання приватної хмари є пріоритетом. Майбутнє ІТ-компаній нерозривно пов'язане із цією технологією. Іспанія активно стежить за тенденціями у Західній Європі, що має призвести до збільшення інвестиції у цифрову трансформацію.

У 2019 р. через брак кваліфікованих кадрів у Європі залишилося 900 тисяч вакантних робочих місць у технологічному секторі. Електронна комерція переживає бум через кризу COVID-19 і продовжуватиме зростати. Іспанські будівельні компанії очолюють великі будівельні проєкти по всьому світу, особливо в галузі транспортної інфраструктури (автодороги, залізниці, аеропорти, тощо) та системи водоочищення. Фармацевтична промисловість є однією з найважливіших галузей іспанської економіки та однією з найпередовіших у галузі НДДКР у світі.

Більшість іспанського фармацевтичного експорту призначено для інших країн ЄС, таких як Німеччина, Франція, Італія та Ірландія. Однак основними торговими партнерами, які не входять до ЄС, є такі країни, як Швейцарія, США, Японія та Китай. Харчова промисловість є однією з найбільш технологічно розвинених та стратегічних галузей національної економіки. Цифри, якими рухається сільськогосподарська та харчова промисловість, відображають її внесок до Іспанії: вона приносить валову додаткову вартість у розмірі понад 100 000 млн євро, що становить майже 11% ВВП та забезпечує пряму та непряму зайнятість понад 2,7 млн осіб.

Отже, соціально-політичний та економічний профіль країни характеризується сприятливими соціальними, політичними та економічними тенденціями. Як і будь-яка країна Іспанія мала різкі економічні занепади та піднесення, що дозволило наразі мати відносно стабільну, розвинуту, з ефективним правлінням державу.

РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ ІСПАНІЇ

2.1. Нормативно-правове підґрунтя відносин між ЄС та Іспанією

Відносини між Іспанією та Європейським Союзом (ЄС) завжди мали різнобічний та багаторівневий характер.

Концепція зовнішньої політики Іспанії та Стратегія ЄС щодо неї визначають відносини між Іспанією та ЄС сьогодні як «стратегічне партнерство». Ці відносини мають бути пріоритетними як для Іспанії, так і для Європейського Союзу, що об'єднує 27 держав Європи, але вкрай складні для регулювання.

Відповідно до Лісабонського договору від 13 грудня 2007 р. (ст. 207) питання регулювання зовнішньоторговельної діяльності віднесені до компетенції єдиної торговельної політики ЄС. Як і в інших країнах ЄС, в Іспанії всі нормативні акти, ухвалені в ЄС, є обов'язковими для застосування. У межах митної території ЄС рух товарів здійснюється без сплати мит та платежів, країни-члени ЄС застосовуються єдині тарифні та нетарифні заходи щодо експорту та імпорту товарів з третіх країн [4, с. 262].

Головним нормативно-правовим документом, що регламентує зовнішньоторговельну діяльність у ЄС, є Митний кодекс ЄС, ухвалений у жовтні 2013 р. та набрав чинності з 1 червня 2016 р.. До основних нормативно-правових актів ЄС у сфері зовнішньої торгівлі належать:

- Регламент ЄС від 15.07.2008 №717/2008 «Про встановлення процедури загальноєвропейського управління кількісними квотами (контингентами)», Регламент ЄС від 19.10.2009 №106 правила експорту»,
- Регламент ЄС від 26.02.2009 №260/2009 «Про загальні правила імпорту»,
- Регламент ЄС від 05.05.2009 №428/2009 «Про загальноєвропейське регулювання контролю експорту, передачі та

транзиту товарів подвійного ЄС від 07.07.2009 №625/2009 «Про загальні положення регулювання імпорту з третіх країн»,

- Регламент ЄС від 9 жовтня 2013 р. №952/2013 Європейського парламенту та Ради про набуття чинності новим Митним кодексом Європейського Союзу,

- Регламент №713/2014 про зовнішню торгівлю сільськогосподарськими та промисловими товарами.

Іспанське законодавство у сфері зовнішньоторговельної діяльності повністю приведено у відповідність до права ЄС. Серед основних документів можна виділити:

- Наказ від 27.12.2001 про зміну додатків I та II Наказу від 24.11.1998 про регулювання процедури декларування товарів при імпорті та подання попередніх повідомлень про імпорт;

- Наказ ІТС/2880/2005 від 01.08.2005 про адміністративні дозволи та попередні повідомлення про експорт товарів;

- Наказ ІТС/1018/2006 від 29.03.2006 про режим зовнішньої торгівлі на Канарських островах, у містах Сеута та Мелілья;

- Циркуляр від 10.04.2008 Головного секретаріату із зовнішньої торгівлі щодо процедури експорту товарів та торговельних режимів експорту;

- Циркуляр 03.04.2014 Головного управління з торгівлі та інвестицій про процедури імпорту товарів та торговельних режимів.

Іспанія як країна-учасниця ЄС становить частину єдиної митної території (за винятком іспанських анклавів в Африці міст Сеуту та Мелілья). У зв'язку з цим при імпорті/експорті товарів через зовнішні кордони ЄС застосовується Єдиний митний тариф (TARIC). Він містить відомості про:

- преференційні тарифні заходи, передбачені угодами ЄС з третіми країнами або їх групами;

- преференційних тарифних заходів, вжитих ЄС в односторонньому порядку щодо окремих країн та груп країн;

- непреференційних тарифних вилучень, що є тимчасовим зниженням мит, що застосовується ЄС на основі окремих нормативних актів, а також про квоти;

- додаткові заходи, що передбачають скасування або зниження ставок мит для окремих товарів через їхню природу або кінцеве призначення [11, с. 151].

Нормативно-правові акти Іспанії, що регулюють інвестиційну діяльність, прийняті у розвиток або приведені у відповідність до норм ЄС, насамперед зі статтею 73В Договору про заснування ЄС (Маастрихтський договір) від 07.02.1992. До найважливіших документів у цій сфері відносять:

- закон 18/1992 від 1 липня про регулювання іноземних інвестицій в Іспанії;

- Королівський Указ 664/1999 від 23 квітня про іноземні інвестиції;

- Королівський декрет від 1816/1991 від 20 грудня про міжнародні фінансові операції;

- Постанова Уряду Іспанії від 28.05.2001 про процедури подання заяв від іноземних інвесторів та їх відкликання, а також процедури подання щорічних доповідей та звітів про видані дозволи;

- Закон 19/2003 від 4 липня про правовий режим руху капіталів та міжнародні економічні угоди, а також заходи щодо запобігання «відмиванню» капіталу (зі змінами від 2014 р.);

- Королівський Указ 304/2014 про затвердження Регламенту Закону 10/2010 від 28 квітня, про запобігання відмиванню грошей та фінансуванню тероризму (регулює оборот грошових коштів на національному рівні, а також при перетині іспанського кордону) [12, с. 86].

Відповідно до зазначених норм іноземні інвестиції в Іспанії можуть здійснюватися через:

- участь у капіталі іспанських юридичних осіб, чий капітал не котирується на вторинних ринках;

- інвестиції в акції іспанських акціонерних товариств, чий капітал повністю або частково котирується на іспанському чи зарубіжному ринку паперів;
- заснування компаній та філій та розширення їх матеріального забезпечення;
- придбання цінних паперів за позиками, випущеними резидентами;
- участь в інвестиційних фондах, внесених до Реєстру Національної Комісії Ринку Цінних Паперів;
- придбання нерухомості в Іспанії, чия загальна вартість перевищує 500 тис євро, або коли, незалежно від своєї вартості, вона пов'язана з вільними зонами;
- інші форми інвестицій: установа, оформлення або участь у договорах про вклади у діяльність підприємства та участі у прибутку, фондах, групах загального економічного інтересу, кооперативах та майнових товариствах, коли загальна вартість участі іноземних інвесторів перевищує 2 млн євро, або, коли, незалежно від своєї вартості, воно пов'язане із вільними зонами [23, с. 105].

Попередню перевірку як механізм контролю зовнішніх інвестицій в Іспанії повністю скасовано. Зазвичай вони підлягають декларуванню постфактум після здійснення інвестування. Виняток становлять інвестиції, що надходять із офшорних зон. Королівський указ Іспанії №1080/1991 від 5 липня визначає перелік країн, що належать до категорії «податкового раю». Щодо цих країн потрібне попереднє декларування. Також попереднє декларування потрібне щодо інвестицій у галузі, безпосередньо пов'язані з національною обороною, в об'єкти нерухомості для дипломатичних представництв, інвесторами яких є держави, які не входять до ЄС. В останньому випадку потрібний попередній дозвіл з боку Ради міністрів Іспанії.

Положення Королівського декрету не поширюються на іноземні інвестиції, сума яких не перевищує 3 млн євро (крім інвестицій, що надходять із офшорних зон) і, отже, вони не підлягають обов'язковому декларуванню.

У 2015 р. були внесені зміни до Закону №14/2013 «Про підтримку підприємців та їхню інтернаціоналізацію». В результаті відкриті можливості щодо отримання віз для інших членів сім'ї інвестора, тепер до прав подружжя та неповнолітніх дітей прирівнюються і дорослих дітей, які не створили ще свою сім'ю та матеріально залежать від батьків, а також родичів, яких забезпечує інвестор. Також регламентується право інвесторів проживати та працювати в Іспанії протягом усього періоду дії резиденції. Внесені корективи в період перебування інвесторів на території Іспанії: так після їх проживання 2 роки, за умови збереження інвестицій, з'явилася можливість отримати дозвіл на проживання строком на 5 років. Іспанія є членом єврозони з її заснування – з 1 січня 2002 р.. У зв'язку з цим використовує на своїй території єдину валюту – євро, а також виконує зобов'язання щодо координування своєї економічної політики з Єврокомісією та Європейським центральним банком. Відповідно до директив ЄС, іспанське законодавство в галузі валютного контролю зазнало значних змін у бік лібералізації [23, с. 106].

В даний час фактично відсутні будь-які перешкоди з боку валютного контролю для підприємницької діяльності в Іспанії. Уряд Іспанії пішов шляхом лібералізації транзакцій, що здійснюються з усіма державами, незалежно від їх приналежності до ЄС. Угоди, комерційна діяльність, платіжні перекази та операції між резидентами та нерезидентами, які передбачають або спричиняють отримання грошових коштів та здійснення платежів за кордон, повністю лібералізовані. Грошові перерахування з-за кордону та за кордон, внесення змін до даних банківського рахунку, зміна у фінансовому становищі боржника чи кредитора стосовно зарубіжних країн також мають переваги лібералізації.

Таким чином, базовий принцип іспанського валютного законодавства полягає у загальній лібералізації руху капіталу та зовнішньоекономічних транзакцій.

Єдиною територією в Іспанії, якій надано статус особливої економічної зони (ОЕЗ), є Канарські острови. Цей статус Канарські острови отримали на

підставі Закону 19/1994 від 6 липня про внесення змін до економічного та податкового режиму Канарських островів. Підприємствам, які ведуть економічну діяльність біля Канарських островів, надається ряд податкових пільг, спрямовані на відшкодування несприятливих умов, викликаних островним становищем і віддаленістю від території іспанського півострова. Головними завданнями зазначеної ОЕЗ є залучення інвестицій на Канарські острови та розвиток торговельно-економічних відносин Іспанії з країнами Євросоюзу, Латинської Америки, Західної та Північної Африки. Переваги режиму:

- податок на комерційну діяльність (impuesto de sociedades) становить 4%, а інших регіонах Іспанії – 25%;
- податки на перехід права власності (ІТР – 7%) та на юридичні акти (AJD – 0,5%) не стягуються, за винятком випадків розірвання договору або оплати векселями та грошовими переказами;
- звільнення від сплати головного непрямого податку Канарських островів (IGIC–5%) у разі купівлі/продажу товарів/послуг між підприємствами, зареєстрованими в особливій економічній зоні Канарських островів, а також при імпорті товарів.

Зареєстровані організації повинні дотримуватись таких вимог:

- створити на Канарських островах юридичну адресу та фактично здійснювати діяльність підприємства, виробництво продукції, ліцензування інтелектуальної власності, НДДКР, роботу за схемою back-office;
- щонайменше один з керуючих повинен проживати на Канарських островах;
- у статуті як основна діяльність має бути зазначена виробнича діяльність (будь-який вид виробництва, за винятком фінансової діяльності);
- створити мінімум 5 робочих місць протягом перших 6 місяців з моменту отримання дозволу та, як мінімум, підтримувати на цьому рівні

середньорічну кількість штатних працівників протягом періоду користування пільгами режиму;

- здійснити інвестиції протягом перших 2-х років з моменту отримання дозволу на реєстрацію підприємства, розташованого на островах Гран Канарія або Тенеріфе на суму 100 тис євро та придбання матеріальних та нематеріальних основних фондів, отриманих у районі дії, які потрібні та використовуються для ведення діяльності у цій зоні;

- знижений корпоративний податок до рівня 4% є максимально можливим та застосовується у разі створення підприємством не менше 50 робочих місць [45].

Товари, що ввозяться до Іспанії з країн, що не входять до ЄС, мають проходити митне оформлення. Товари, вироблені інших країнах ЄС чи що пройшли там митне оформлення, не підлягають повторному декларуванню і оподатковуються митами і платежами. Процес митного оформлення товарів в Іспанії передано спеціалізованим митним агентам (*agentes aduaneros*), але можливе і подання декларації іспанським імпортером. У рамках системи «SAFE» з 2011 р. діє система контролю імпорту (ICS), яка є частиною програми eCustomer: всі оператори зобов'язані заздалегідь подавати загальну в'їзну декларацію (ENS) у країні першого в'їзду/прибуття товару до ЄС для оцінки ризиків та виключення затримок у логістичного ланцюга постачання. Усі товари, що імпортуються до ЄС, мають бути задекларовані у митних органах відповідної держави-члена за допомогою Єдиного адміністративного документа (SAD), який є стандартною формою митної декларації на ввезення для всіх членів ЄС.

Залежно від операції та типу товарів, що імпортуються, подаються також додаткові документи, зокрема, транспортний документ; рахунокфактура; декларація митної вартості; ветеринарні та фітосанітарні сертифікати та ін. При ввезенні товару на територію ЄС, залежно від країни походження, стягуються такі види платежів: мито, податок на додану вартість, акцизи та інші збори.

На даний момент в Іспанії існує 3 способи вирішення комерційних спорів міжнародного рівня: медіація; міжнародний комерційний арбітраж; судовий розгляд. В Іспанії медіація застосовується нечасто. Правовою основою медіації є Закон 5/2012 від 6 липня про медіацію у цивільних та підприємницьких справах. Суть процедури полягає в тому, що сторони самі домовляються про компроміс, повністю контролюючи процес, а медіатор (посередник) допомагає сторонам виробити певну угоду щодо спору та наблизити до угоди протилежні позиції. Перевагою медіації є швидкість та гнучкість процесу, конфіденційність та невеликі витрати. Ця процедура особливо підходить у тих випадках, коли сторони зацікавлені у продовженні ділових відносин, а також за певних видів конфліктів, наприклад, між співзасновниками або партнерами joint venture через особливу значущість конфіденційності. Міжнародний комерційний арбітраж є альтернативним способом урегулювання конфліктів. Правовою основою арбітражу в Іспанії є Закон 60/2003 від 23 грудня про Арбітраж. Судовий розгляд є традиційним вирішенням спорів відповідно до Закону 1/2000 від 7 січня про цивільний процес [46].

Іспанське право належить до континентальної системи. Судова влада здійснюється за територіальним принципом на рівні муніципалітетів, судових округів, провінцій, автономних спільнот та держави. Судові розгляди в Іспанії бюрократизовані, тривають роками і є дорогими у зв'язку з тим, що для участі в судовому процесі, крім адвоката, потрібна присутність номінальної фігури судового повіреного (*procurador*), який оплачується позивачем [45].

Таким чином, оскільки Іспанія є членом Європейського Союзу, то, за вимогами, її законодавство має повністю відповідати вимогам ЄС.

2.2. Особливості євроінтеграційних процесів в Іспанії на сучасному етапі

Інтеграція Іспанії до Європи в економічній та валютній галузі не передбачала спочатку приєднання Іспанії до проведення єдиної валютної

політики. Починаючи з 1986 р. песета поступово стабілізувалася по відношенню до основних європейських валют того часу. Проте різні чинники перешкоджали ще більшу стабілізацію валюти Іспанії. Серед них можна виділити такі фактори, як традиційна залежність Іспанії від курсу долара, високий рівень інфляції, схильні до значних коливань ставки відсотка та можливість девальвувати валюту як механізм підвищення конкурентоспроможності іспанських товарів. Після приєднання песети до європейській валютній системі валюта Іспанії ставала все більшою і більш стабільною. Це дозволило зафіксувати курс песети щодо євро аж до вилучення її з обігу у 2002 р. [40, с. 49].

Однак серйозним викликом для всього економічного розвитку Іспанії стала світова фінансово-економічна криза 2008–2009 рр., який вкрай негативно вплинув на всю економічну та валютну інтеграцію до Євросоюзу.

Так, ситуація в Іспанії в роки світової фінансово-економічної кризи була дуже складною. За підсумками 2011 р. країні не вдалося досягти прогнозованого зростання економіки на рівні 1,3%, Іспанія закінчила рік із зростанням 0,8%. Крім уповільнення зростання економіки, у країні спостерігалось високе безробіття, неприйнятний рівень заборгованості приватному секторі та економічне уповільнення у головних торгових партнерів Іспанії, що ставило під удар виконання Мадридом узятих зобов'язань.

Іспанська влада робила кроки щодо збільшення доходної частини бюджету. Зокрема, було ухвалено рішення про введення податку на корпорації та тимчасове відновлення податку на розкіш, який був скасовано у 2008 р.

Частина антикризових заходів уряду Іспанії була пов'язана з соціальною підтримкою. Так, було введено низку податкових заходів, які спрямовані на пряму підтримку родин, дозволяючи отримувати їм більший можливий прибуток для протистояння труднощам економічної ситуації. Крім того, було надано можливість відстрочення іпотечних виплат протягом наступних двох років родинам, члени яких втратили роботу. Було вжито заходів щодо

стимулювання зайнятості. Так, через велику кількість іммігрантів в Іспанії готується законопроект, який пропонує всім іммігрантам повернутися на свою історичну Батьківщину. І за умови неповернення до Іспанії протягом 3 років їм гарантується одноразова виплата у розмірі 40% допомоги безробіття [9, с. 33].

У сфері модернізації економіки були вжиті заходи, покращення продуктивності таких важливих для іспанської економіки секторів як транспорт, енергетика, телекомунікації, обслуговування та управління.

Для порятунку банківської сфери було засновано Фонд реструктуризації, який мав 9 млрд євро для допомоги банкам, особливо невеликим. Весь цей пакет заходів не зміг надати відчутного позитивного впливу економіку Іспанії. Так, країною пройшли хвилі протестів.

Сьогодні стабілізації економіки Іспанії покликані сприяти заходи підтримки, що існують у рамках ЄС.

Фонди стратегічного призначення ЄС (Common Strategic Framework Funds) стали основними інструментами для досягнення цілей стратегії «Європа–2020» в Іспанії.

Кожен фонд має бути спрямований на вирішення конкретної проблеми відповідної його спеціалізації у сфері. В рамках цього підходу використовуватимуться чотири основні фонди:

- Європейський фонд регіонального розвитку;
- Європейський соціальний фонд;
- Європейський сільськогосподарський фонд;
- Європейський фонд для підтримки морської справи та рибальства.

Таким чином, інвестиції, що є стратегічними фондами ЄС мають концентруватися на обмеженій кількості питань. Як показує досвід, така конкретизація підвищує ефективність фінансової допомоги ЄС, спрямованої на підвищення соціально-економічного рівня життя країни.

Незважаючи на те, що протягом багатьох років Іспанія була одним із найбільших реципієнтів фінансової допомоги ЄС, декілька серйозних

соціально-економічних проблем є невирішеними. На першому місці для Іспанії у сфері безпеки стоять погрози, вихідні від Середземноморських сусідів.

Питання імміграції стають одним із найгостріших викликів «сильним» державам, оскільки із зростаючими імміграційними потоками стає важко координувати політику дотримання своїх національних інтересів, потоки все складніші контролювати, при тому, що однією з найгостріших проблем сучасного розвиненого світу стала демографічна проблема: старіння населення, нестача робочих рук [43].

На тлі об'єктивної необхідності розвинених країн приймати все більше і більше іммігрантів виникають такі явища, як неприязнь до чужої культури, ксенофобія та спроби держав, що приймають, різко обмежити можливість в'їзду до країни. З іншого боку з кожним роком все більше громадян країн, що розвиваються, вирушають у пошуках роботи в «західний світ», збільшується кількість незаконних іммігрантів.

Питання нелегальної еміграції також є важливим фактором активізації співробітництва між ЄС та середземноморськими країнами.

Довгі роки величезні групи громадян із політично нестабільних Середземноморських країн незаконно перетинали міждержавні кордони і проникали до Європи, що серйозно позначилося на громадській житті європейських країн Іспанія традиційно займалася рішенням цих проблем, особлива увага була приділена цьому питанню під час головування цієї країни в ЄС у 2002 р. та 2010 р. Вона підкреслювала, що боротьба з нелегальною міграцією потребує спільних зусиль ЄС та країн, звідки приїхали незаконні переселенці [45].

Здебільшого боротьба з нелегальною імміграцією відбувається на державному рівні. Так, Іспанія, а також Італія, Греція та Португалія як середземноморські держави, адаптують своє законодавство та політику для вирішення проблем, актуальних саме для їхнього регіону.

У рамках міжнародних форумів тільки ставляться спільні цілі сприяння рішення проблемі напливу мігрантів, їхньої інтеграції та інші питання. Хоча щодо Середземноморського регіону багато що вирішується і на рівні Європейського Союзу загалом.

Таким чином, Іспанія грає одну з ключових ролей у складному процесі побудови діалогу та співробітництва з регіоном Середземномор'я, спрямованих на зміцнення миру, стабільності та процвітання учасників цього процесу. Багато важливих ініціатив були ініційовані саме Іспанією для зміцнення ролі країни у ЄС, а також для вирішення національних проблем безпеки.

Можна дійти висновку, що у загальноєвропейських справах підхід Іспанії сьогодні є дуже близьким тій стратегії, яка властива Німеччині. Так, іспанський уряд ставить собі на перше місце загальноєвропейську систему безпеки, залишаючи взаємодію з зовнішніми гравцями друге місце (йдеться про США).

2.3. Аналіз перспектив співпраці Іспанії з ЄС

Географічне положення Іспанії виділяє її серед інших європейських країн набором унікальних особливостей. Вона одна увібрала в себе переваги та принади цілого ряду країн і є об'єднуючим центром трьох континентів Європи, Африки та Америки.

Іспанія розташована на південному заході Європи і займає приблизно 85% території Піренейського півострова, їй належать Балеарські та Пітіузькі острови в Середземному морі, Канарські в Атлантичному океані.

Іспанське королівство – у минулому колоніальна держава, яка відкрила європейцям Новий Світ, вона існувала як периферійна держава у міжнародному просторі. Величезна імперія, яка на зорі Нового часу домінувала в Європі, прокладала шляхи на морських просторах, утвердилася в Америці, Азії та Африці, і, нарешті, сама стала експансивним об'єктом

сильніших держав та полем битви між антагоністичними світовими гравцями. Статус держави став змінюватися після смерті диктатора Ф. Франка (1975 р.) та переходу іспанського суспільства на шлях демократії та соціально-економічних трансформацій [2, с. 304].

Преамбула Конституції Іспанії проголошує бажання «співпрацювати у зміцненні мирних відносин та кооперуватися з усіма країнами світу». Сьогодні, Іспанія розвиває кілька напрямків співробітництва: з Європою (з ЄС), Іberoамериканським вектором розвитку та країнами Середземномор'я.

Через прихід до влади соціалістичного уряду Х.Л. Родригес Сапатеро в 2004 р. стався переломний період у зовнішньополітичній діяльності Іспанії: від орієнтованості на курс США до солідарності з лідерами Європейського Союзу, а саме в іракському питанні: після перемоги на виборах 14 березня 2004 р. соціалістичний уряд вивів іспанські війська з Іраку. Королівство Іспанія – одна із значних країн Європейського Союзу, яка не визнала незалежність Косова через подібні проблеми зі Країною Басків.

На особливу увагу заслуговує зовнішньополітична діяльність Іспанії на рубежі ХХ–ХХІ ст., що розвивається в дусі наступності загальнодержавних потреб та досягненні результатів згоди між основними політичними силами держави. Рушійною силою на міжнародній арені Мадрида стало підвищення ролі країни під час вирішення європейських та світових проблем, відповідно до збільшення її економічного потенціалу. Керівництво країни проводить ініціативну лінію, бере участь у міжнародних організаціях та просуває своїх представників на керівні пости, а також розширює економічну присутність у різних регіонах світу, які привертають інтерес до конкретних проблем (Європа, Середземномор'я, Близький Схід, Латинська Америка). Але, все ж основним політичним пріоритетом Королівства залишається Європейська Спілка [9, с. 33].

Зовнішньополітична діяльність має особливе значення для Іспанії, де зазвичай сильні партикуляристські настрої. Йдеться не лише про авторитет, позиціонування та позитивний імідж країни на світовій арені, але й про

прагнення продемонструвати свій потенціал та ефективність у сфері міжнародних відносин із погляду захисту національних інтересів.

Особливої важливості це набуло у постфранкістський період, коли політичний клас Іспанії змінив принципи державно-територіального устрою країни, відмовившись від колишньої франкістської моделі жорстко централізованої унітарної держави. У нинішній надзвичайно децентралізованій «державі автономій», яка формально залишаючись унітарною, рухається шляхом федералізації, субнаціональні автономні спільноти (регіони) не тільки активно діють у руслі парадипломатії, а й заявляють про свої зовнішньополітичні амбіції, формуючи власну зовнішньополітичну ідентичність і в цьому плані конкуруючи з державою. Ступінь залучення сьогоденної Іспанії в багатосторонню співпрацю дуже велика – країна є повноправним учасником різних міжнародних міжурядових організацій. А що стосується участі у системі глобального управління, то тут ситуація складніша [11, с. 149].

В даний час Іспанія переживає вкрай відповідальний період економічної модернізації, комплексного реформування існуючих господарських структур, формування нових контурів сучасної технологічної моделі зростання. Цей курс у непростих внутрішньополітичних і динамічно мінливих міжнародних умовах проводить уряд на чолі з генеральним секретарем Іспанської соціалістичної робочої партії (ІСРП) П. Санчесом.

Відповідно до планів влади та прийнятих урядових постанов, процес реформування іспанської економіки покликаний сфокусуватися на рішенні трьох основних завдань:

- а) створити сучасний ринок робочої сили й цим наростити людський капітал;
- б) модернізувати системоутворюючий енергетичний сектор шляхом пріоритетного розвитку поновлюваних видів енергоносіїв та акцентувати зростання високотехнологічних промислових виробництв;

в) за допомогою цифровізації підвищити якість національної бізнес-спільноти, зокрема, заохочуючи збільшення кількості технологічних стартапів. Як наголосив у Давосі П. Санчес, розпочаті в країні структурні реформи забезпечать найбільшу трансформацію іспанської економічної системи [54].

Згідно з наявними оцінками, позитивні ефекти цих реформ, розраховані спеціалістами з моделей REMS і QUEST, повинні забезпечити суттєвий приріст ВВП та інвестицій в основний капітал, стимулювати зростання зайнятості у технологічних галузях, забезпечити підвищення продуктивності праці та конкурентоспроможності іспанських товарів та послуг, сприяти значному збільшенню експорту продукції високих переділів, а також поліпшення інших найважливіших макроекономічних показників.

Закріплення цих трендів може відчутно підвищити роль Іспанії в європейському економічному просторі та ступінь її геоекономічної автономності, викликати ланцюгову реакцію позитивних змін і, зрештою, стати фактором запобігання сповзанню країн-членів ЄС у рецесію.

З урахуванням масштабних господарських і технологічних, що стоять перед Євросоюзом проблем і труднощів, максимальну значимість мають напрями іспанської модернізації, результати яких здатні вказати шлях до регіональної консолідації (більш щільній взаємодії) передових секторів європейської промисловості.

Насамперед йдеться про конкретні кроки, спрямовані на послідовний перехід енергетичного сектора на максимальне використання поновлюваних енергоносіїв у межах стратегічного курсу. Для вирішення цієї проблеми уряд Іспанії схвалив плани розширення потужностей щодо регазифікації ввезеного в країну зрідженого природного газу (ЗПГ), освоєння виробництва зеленого водню та будівництва нових транскордонних трубопроводів. Завданням, як це бачать в Мадриді, є перетворення Іспанії на великого експортера екологічно чистих видів енергоносіїв. Як неодноразово наголошував П. Санчес, вихід Іспанії на європейський ринок у ролі постачальника зеленого водню – «безпрограшна економічна ставка» [53].

Загальноєвропейське значення набуває так званого проєкту H2Med – будівництва транскордонного трубопроводу для перекачування зеленого водню з Португалії та Іспанії до Франції. Бізнес-план цього знакового починання схвалено керівниками трьох країн та Єврокомісією, яка взяла на себе зобов'язання профінансувати 50% загальної вартості трубопроводу, що попередньо оцінюється в 2,5 млрд євро. Найбільш проблемна ділянка H2Med завдовжки 455 км (його прокладка планується на 2025 р.) пройде дном Середземного моря від Барселони до Марселя. Після введення трубопроводу в дію в 2030 р. він прокачуватиме 2 млн тон зеленого водню щорічно або близько 10% сумарного споживання цього енергоносія у державах Євросоюзу [48].

Спільна реалізація проєкту H2Med стала елементом франко-іспанської економічної взаємодії та політико-стратегічного зближення, що матеріалізувалося у укладенні 19 січня 2023 р. двостороннього Договору про дружбу та співпрацю. Цей документ, підписаний П. Санчесом та Е. Макроном у ході XXVII іспансько-французького саміту в Барселоні, став першою такою угодою історія двох країн. Його особливість полягає в тому, що він орієнтований на спільні дії Іспанії та Франції у таких, окрім енергетики, пріоритетних сферах, що визначають вектор іспанської та європейської модернізації, як науково-технічне, інноваційне та промислове співробітництво. Крім того, у договорі передбачається синхронізація зусиль Мадрида та Парижа у розвитку дорожньої інфраструктури на півдні Європи (розширення мережі так званих Атлантичного та Середземноморського транспортних коридорів) та поглиблення виробничої кооперації підприємств військово-промислового комплексу [48].

Іншим магістральним напрямом іспанської модернізації стала цифровізація національної господарської системи. У центрі уваги програми реформ – цифровізація малих та середніх підприємств (що становлять понад 99% усіх іспанських компаній), які, як правило, відстають від великих корпорацій у використанні інновацій та цифрових технологій. Ця обставина

негативно позначається загальної конкурентоспроможності іспанської економіки, тому його виправлення входить у пріоритетні завдання процесу модернізації. Ефективним механізмом включення малого та середнього бізнесу в цифрову економіку – програма Kit Digital, на реалізацію якої уряд направив 3 млрд євро. У рамках цієї програми компанії-учасники можуть отримати субсидії для вирішення проблем цифровізації своєї виробничої діяльності.

Нарешті, важливою ланкою процесу модернізації є створення нових для Іспанії високотехнологічних галузей промисловості (або якісне переозброєння та розширення вже існуючих), продукція яких орієнтована як на внутрішній, так і на зовнішній ринки. Прикладом такого роду можуть бути спільні зусилля уряду та бізнес-спільноти з розвитку в країні фармацевтичної галузі, яка досі не перебувала у фокусі уваги влади і не відігравала помітної ролі у національній економіці. Іспанський модернізаційний проєкт здійснюється в непростих внутрішніх і зовнішніх умовах, проходить через щільні шари національної, що знаходиться під зростаючим впливом суперечливих і найчастіше негативних геоекономічних та геополітичних факторів.

Незважаючи на те, що основні макроекономічні показники Іспанії на 2022–2025 рр. виглядають дещо краще, ніж у більшості членів ЄС (звідси теза про її роль у запобіганні європейській рецесії), прогноз розвитку іспанської економіки є порівняно помірним (табл. 2.1). Це продиктовано наявністю значної кількості складних проблем, з якими стикається Іспанія під час своєї модернізації.

З таблиці видно, що найближчими роками слід очікувати погіршення індикаторів економічного розвитку Іспанії. Наприклад, станеться зниження темпів приросту ВВП, трудової зайнятості та споживання, сповільниться збільшення експорту.

У 2024–2025 рр. нарощування інвестицій в основний капітал та інтелектуальну власність скоротиться. При цьому не вдасться ліквідувати

бюджетний дефіцит, а державний борг та безробіття збережуться на рівні, що значно перевищує середній показник для країн Євросоюзу.

Таблиця 2.1

Динаміка макроекономічних показників Іспанії (зміна у %)

Показник	2023	2024	2025
ВВП	1,0	2,0	1,8
Інвестиції в основний капітал	5,9	2,8	2,7
Інвестиції в інтелектуальну власність	7,4	4,6	4,8
Інвестиції у будівництво	8,6	3,2	2,2
Споживання	2,6	1,5	1,1
Інфляція (%)	4,8	2,3	0
Експорт	6,2	6,3	4,4
Зайнятість	1,7	1,8	1,5
Безробіття (%)	12,7	12,6	9,6
Бюджетний результат (% ВВП)	-3,9	-3,3	-2,9
Державний борг (% ВВП)	112,4	110,9	109,7

Складено авторкою за джерелом: [58].

В основі труднощів зростання та реформування іспанської економіки лежать в першу чергу внутрішні фактори. У тому числі: різкий інфляційний стрибок споживчих цін, спровокований значним подорожчанням вуглеводневих енергоносіїв (головним чином природного газу та ЗПГ), а також продовольчих товарів. У середині 2022 р. було зафіксовано максимальне зростання цін – 10,8%, а за підсумками року інфляція склала 8,5%. Востаннє такий зліт цін спостерігався в Іспанії 1986 р. Інфляційний шок 2022 р. негативно позначився на реальних доходах населення і змусив уряд витратити 38,5 млрд євро з тим, щоб знизити для споживачів ціни на електроенергію (в цілому країни Євросоюзу протягом року направили на ці цілі 674 млрд євро). Саме екстрені витрати на стабілізацію становища на енергетичному ринку завадили Мадриду радикально скоротити бюджетний дефіцит. Крім того, інфляція погіршила цінову конкурентоспроможність

іспанських товарів та послуг, у вартість яких виробники повинні закладати чинники інфляційних очікувань.

Фінансове становище уряду П. Санчеса серйозно ускладнене звичайною у країні практикою ухилення від сплати податків. Тільки найбільші з місцевих та іноземних компаній, що діють в Іспанії, щорічно недоплачують до бюджету понад 4 млрд євро. Як відзначають багато експертів, названа сума є лише невеликою частиною тих ресурсів, які регулярно недоотримує держава. Крім цього, податки не сплачують мільйони зайнятих у неформальному секторі іспанської економіки, що становить понад 20 % ВВП. Все це змушує владу час від часу збільшувати розміри фіскальних платежів та поступово підвищувати податкове навантаження на бізнес. Звідси – критика дій уряду з боку ділових кіл та опозиційних партій, які навмисне драматизуючи ситуацію, характеризують її як «іспанське податкове пекло» [44].

Доля модернізації багато в чому вирішуються в критично важливій галузі науково-технічних розробок (НТР). У ділових та владних колах Іспанії існує розуміння того, що сфера НТР є найважливішим ресурсом реформування та реіндустріалізації національної економіки, але до сьогоденішнього моменту країна не вийшла на необхідний рівень фондування науки та технологій. У планах уряду на 2024 р. передбачено інвестиції в НДР у розмірі приблизно 16 млрд євро (1,3% ВВП). Чи достатньо цього рівня? Факти свідчать, що далеко недостатньо. У схваленій кабінетом міністрів у 2020 р. розвитку науки, технологій та інновацій ставилася мета до 2027 р. довести обсяг фінансування НДР до 35 млрд євро на рік, або понад 2,1% ВВП. Сьогодні ясно, що ця мета недосяжна. Тим самим один із головних інструментів модернізації – форсоване нарощування інвестицій у НДР – використовується лише частково.

Отже, значні проблеми для успішного здійснення економічного перезавантаження та модернізації національних виробничих структур лежать і в соціальній сфері іспанської держави. Влада Іспанії традиційно приділяє підвищену увагу питанням соціального забезпечення та захисту матеріальних

інтересів громадян, що, безумовно, є суттєвим позитивним фактором, у тому числі і з погляду розширення внутрішнього споживчого ринку.

РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ ДВОСТОРОННЬОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ІСПАНІЇ З УКРАЇНОЮ

3.1. Дослідження сучасного стану взаємодії України та Іспанії

30 січня 1992 р. Україна та Іспанія відновили дипломатичні відносини. До 1991 р. Україна не була чужою для іспанців. Однак політично вона була визнана після всеукраїнського референдуму 1 грудня.

На початку січня 1992 р. Ф. Гонсалес (1982–1996 рр.), прем'єр-міністр Іспанії, заявив дипломатам своєї країни, що «пріоритетами Іспанії у Східній Європі є Росія, Україна і Румунія». Офіційне встановлення дипломатичних відносин відбулося в Празі 30 січня того ж року, єдиною проблемою було призначення міністрів цих країн.

Цей іспанський «пріоритет» стосувався, зокрема, підходу до відкриття посольств, причому йшлося про понад два десятки нових країн.

Через кілька днів після встановлення дипломатичних відносин представники МЗС Іспанії прибули до Києва для підготовки до відкриття посольства. Таким чином, у серпні 1992 р. в українській столиці розпочала роботу перша постійна дипломатична місія Іспанії на пострадянському просторі.

Посольство України в Іспанії було відкрито в червні 1995 р. Спочатку воно розташовувалося в офісі в центрі Мадрида (його очолював О. Гнедів), а згодом будівлю для посольства і консульського відділу придбали під час перебування на посаді О. Тараненка, якого призначили першим послом. Таким чином, було відкрито Генеральне консульство України в Барселоні та Генеральне консульство України в Малазі, що розширило дипломатичну присутність України в Іспанії [3, с.122].

У зв'язку з цим пригадуються слова іспанського міністра Ф. Ордоньеса під час його візиту до Києва у квітні 1992 р.: «Іспанія вважає, що Україна є ключем до європейської стабільності, і хоче підтримувати якомога

добріші відносини між двома країнами. Ми ставимося до повернення України в Європу з глибокою симпатією... Як повністю європейська держава, Україна має право йти своїм власним шляхом. Ми хочемо гарантувати співпрацю, солідарність і допомогу Іспанії у важкому завданні відновлення української ідентичності» [60].

Водночас Україна отримала від Іспанії кредит у розмірі 250 млн дол USD на закупівлю іспанських товарів і послуг.

З 1994 р. Дипломатична академія Міністерства закордонних справ Іспанії прийняла на стажування півдюжини українських дипломатів. Троє з них: В. Баранов, О. Власенко та О. Грипнов – згодом були призначені на представницькі посади в Іспанії.

1992 р. Л. Кравчук отримав запрошення від королівської сім'ї та відвідав Мадрид з офіційним візитом. Однак першим президентом України, який відвідав Іспанію, став Л. Кучма в листопаді 1996 р.

Під час цього офіційного візиту було підписано п'ять важливих двосторонніх угод. На політичному рівні заслуговує на увагу Договір про дружбу і співробітництво між Україною та Іспанією. Угода про соціальне забезпечення також важлива для громадян обох країн [3, с. 24].

Потім лідери двох країн обмінялися національними орденами. Президент Кучма нагородив короля Х. К. де Борбона орденом Ярослава Мудрого I ступеня. Цієї ж нагороди була удостоєна і королева Греції Софія (на той момент найвища державна нагорода України для українців та іноземців).

З іспанського боку уряд Іспанії ухвалив рішення, і король Іспанії нагородив Л. Кучму вищим званням ордена «За громадянські заслуги», а Л. Кучму – орденом Дами того самого ордена. Крім того, міністра закордонних справ Г. Удовенка і тодішнього секретаря Адміністрації президента Д. Табачника було нагороджено орденом «За громадянські заслуги» II ступеня (Великий хрест). Євроатлантична інтеграція України розпочалася саме в Мадриді.

Щодо дипломатичних відносин між двома країнами, то вперше український політик був нагороджений іспанським національним орденом «За заслуги» 2010 р., за часів соціалістичного прем'єр-міністра Х.Л. Родригес Сапатеро (2004–2011 рр.). У березні того ж року посол Іспанії нагородив П. Порошенка Великим хрестом ордена «За громадянські заслуги» на знак визнання його визначних зусиль у розбудові українсько-іспанських відносин.

Як міністр закордонних справ України П. Порошенко відвідав Іспанію в січні 2010 р. Однак перший офіційний візит П. Порошенка в Мадрид і зустріч із королем датуються 2005 р., коли він був головою Ради національної безпеки і оборони України.

Незабаром після візиту П. Порошенка правова база між Україною та Іспанією була доповнена угодою про взаємне визнання та обмін водійськими посвідченнями.

За ці роки Україну відвідали голова парламенту, іспанські міністри та високопосадовці. Хоча жоден глава іспанської держави або глава уряду ніколи не відвідував Україну з офіційним візитом, спадкоємний принц Феліпе (король з 2014 р.) і принцеса Летиція разом із консервативним прем'єр-міністром М. Рахоем (з 2011 р.) очолили «групу підтримки» збірної Іспанії з футболу в Києві на фіналі Євро-2012.

13 березня 2014 р. в іспанських ЗМІ з'явилася інформація про те, що депутати парламенту Іспанії символічно висловили свою підтримку нашій країні. Цього дня посол України С. Погорельцев відвідав нижню палату іспанського парламенту. Коли за столом для гостей у залі оголосили про візит українського посла, депутати довго аплодували. Кількома днями раніше інтерв'ю з послом Погорельцевим про окупацію Криму було показано по іспанському державному телебаченню у вечірньому ефірі.

У вересні 2014 р. на прохання українського посольства Іспанія спеціальним військовим рейсом відправила до Києва дві тони допомоги (300 касок і 500 бронежилетів) для українських військових [33].

Минулі роки дипломатичних відносин також надали можливість для громадської та наукової оцінки розвитку й перспектив партнерства: до 15-річчя було підготовлено висновки та рекомендації українсько-іспанської робочої групи, що відбулася в Барселоні, а до 20-річчя Центр Разумкова та Іспанський інститут міжнародних відносин і зовнішньої політики опублікували «Стратегічний діалог Україна-Іспанія».

Окрім активного політичного діалогу, згідно з офіційним повідомленням Міністерства закордонних справ Іспанії про Україну, «двосторонні відносини між Україною та Іспанією мають гуманітарну складову у вигляді офіційної програми з приймання українських дітей в іспанських сім'ях у літній період, а також соціальну складову у вигляді внеску Іспанії в розбудову нашої країни та її повну інтеграцію в суспільство» [52].

Крім того, у різних провінціях Іспанії налічується понад десяток вулиць, названих на честь України; 2006 р. під Барселоною було встановлено пам'ятник на честь аварії на Чорнобильській АЕС. В Алькала-де-Енарес, на батьківщині Сервантеса, українці посадили 47 «вишневих садів» і відкрили пам'ятник Т. Шевченку з нагоди 200-річчя Великого Кобзаря.

З нагоди 400-річчя від дня смерті М. де Сервантеса, з ініціативи Української спілки Університету Валенсії та за підтримки Української асоціації іспанців (українським коштом), у Національному історико-культурному заповіднику Нагуєвича було відкрито горельєф М. де Сервантеса, автора «Дон Кіхота».

Велике значення для співпраці обох країн має економічна складова. Тож проведемо оцінку економічного партнерства Іспанії та України.

За 2021 р. торгівля між Україною та Іспанією після періоду спаду демонструвала стійке зростання, незважаючи на активний період пандемії. Загальний обсяг експорту склав близько 65,9 млн дол USD, а імпорту – 69,9 млн дол USD. Основними експортними товарами були кукурудза, нерафінована соняшникова олія, пшениця та залізна руда. З іншого боку,

основними статтями імпорту були нафтопродукти, природний газ, кам'яне вугілля, транспортні засоби та фармацевтичні препарати [33].

За категоріями товарів імпорт та експорт України здебільшого розподілялися між сировиною, проміжними товарами, споживчими товарами та капітальними товарами.

У 2022 р. торговельні відносини продовжували розвиватися, але зіткнулися з новими викликами у зв'язку зі збройною агресією Росії та пов'язаною з нею геополітичною напруженістю в регіоні. Проте обидві країни продемонстрували гнучкість і готовність зміцнювати економічні відносини.

Український експорт продовольства і сировини в Іспанію продовжував зростати, відображаючи зростаючий попит на іспанському ринку.

Розглянемо показники зовнішньої торгівлі між країнами (рис.3.1).

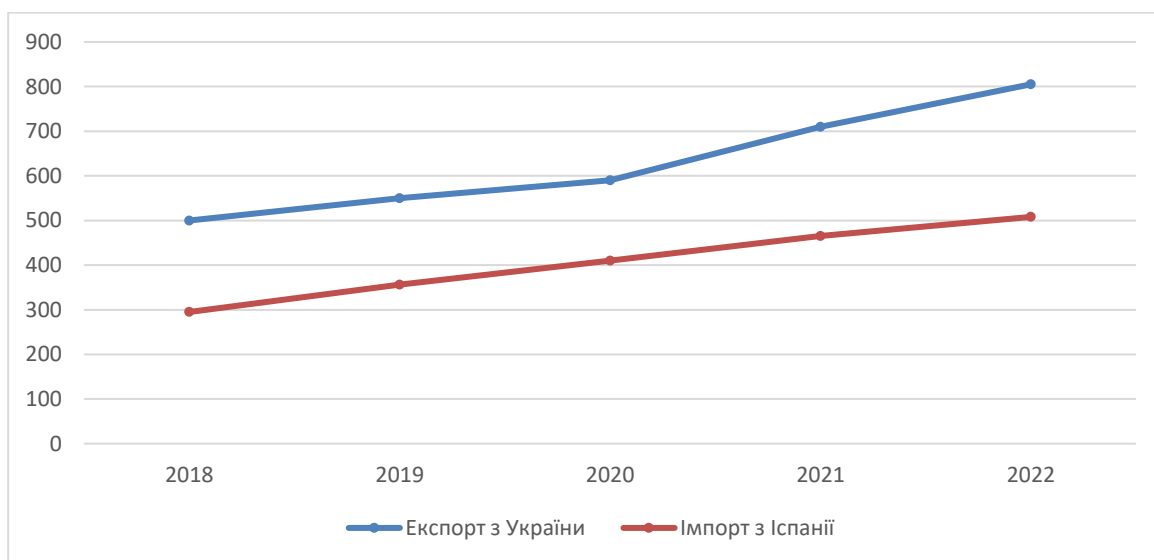


Рис.3.1. Показники зовнішньої торгівлі між Україною та Іспанією
(млн євро)

Складено авторкою за джерелом: [39].

Наведені показники демонструють, що незважаючи на складні часи торговельно-економічні відносини між Україною та Іспанією розвиваються й надалі. Це говорить про міцні та стабільні відносини між двома країнами та їхню здатність адаптуватися до мінливих умов світової економіки.

У 2022 р. основними статтями експорту з України до Іспанії будуть зернові культури, тваринні та рослинні олії та жири, чорні метали, електричні

машини та обладнання, солі та мінеральні продукти, деревина і вироби з неї та руди (рис. 3.2.).

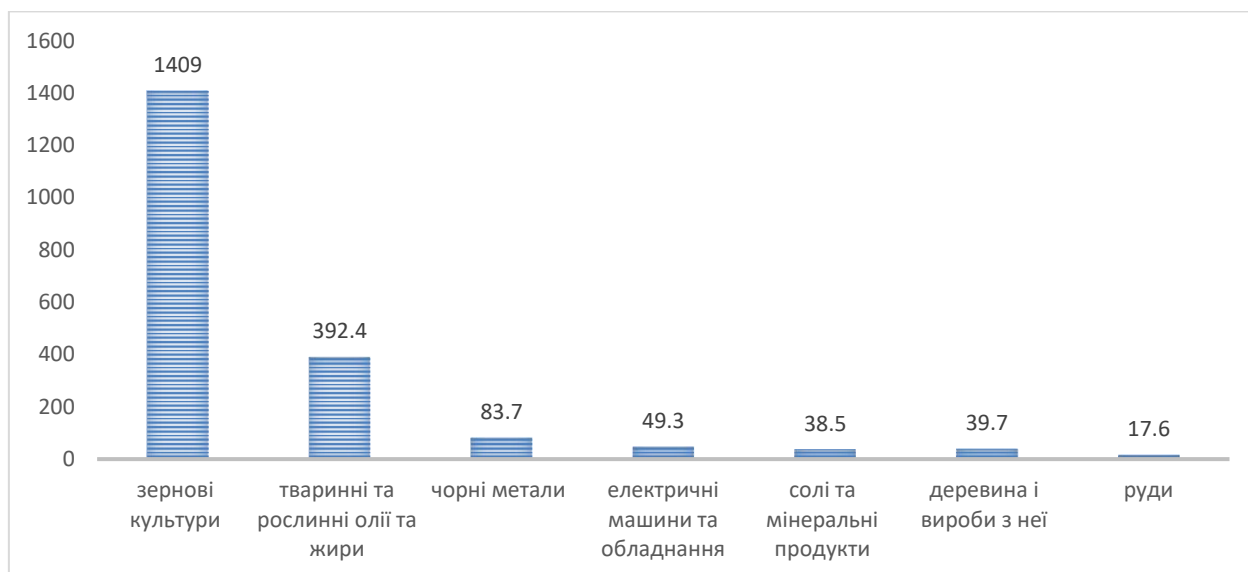


Рис.3.2. Статті експорту з України до Іспанії у 2022 р. (млн дол USD)

Складено авторкою за джерелом: [39].

Натомість, основними статтями імпорту з Іспанії в Україну є засоби наземного транспорту, крім залізничного (43,2 млн дол USD), хімічна продукція (24,7 млн дол USD), пластмаси та вироби з них (20,2 млн дол USD), зброя та боєприпаси (16,9 млн дол USD), реактори, котли і машини (16,7 млн дол USD), мінеральні палива (15,2 млн дол USD), електричні машини і прилади (14,0 млн дол USD), м'ясо та м'ясопродукти (12,5 млн дол USD), риба та ракоподібні (10,8 млн дол USD) (рис.3.3).

У січні-жовтні 2023 р. вартісний обсяг торгівлі товарами між Україною та Іспанією збільшився на 66,2% у порівнянні з аналогічним періодом минулого року до 2 183 млн євро. Експорт українських товарів до Іспанії склав 1 437 млн євро (+58,47%), імпорт – 746 млн дол USD (+75,25%). Позитивне сальдо платіжного балансу України за цей період склало 691 млн євро (+36,83%). Основними статтями експорту України до Іспанії у січні–липні 2023 р. були зернові культури (974 млн дол USD), олії та жири (182,1 млн дол USD), чорні метали (115,18 млн дол USD), деревина і вироби з деревини (26,68 млн дол USD), вироби з чорних металів (26,68 млн дол USD), вироби з чорних металів (15,64 млн дол USD), цукор та

кондитерські вироби (14,24 млн дол USD), насіння і плоди олійних рослин (15,23 млн дол USD), корми (15,03 млн дол USD), меблі (7,52 млн дол USD) та молоко і молочні продукти (6,16 млн дол USD).

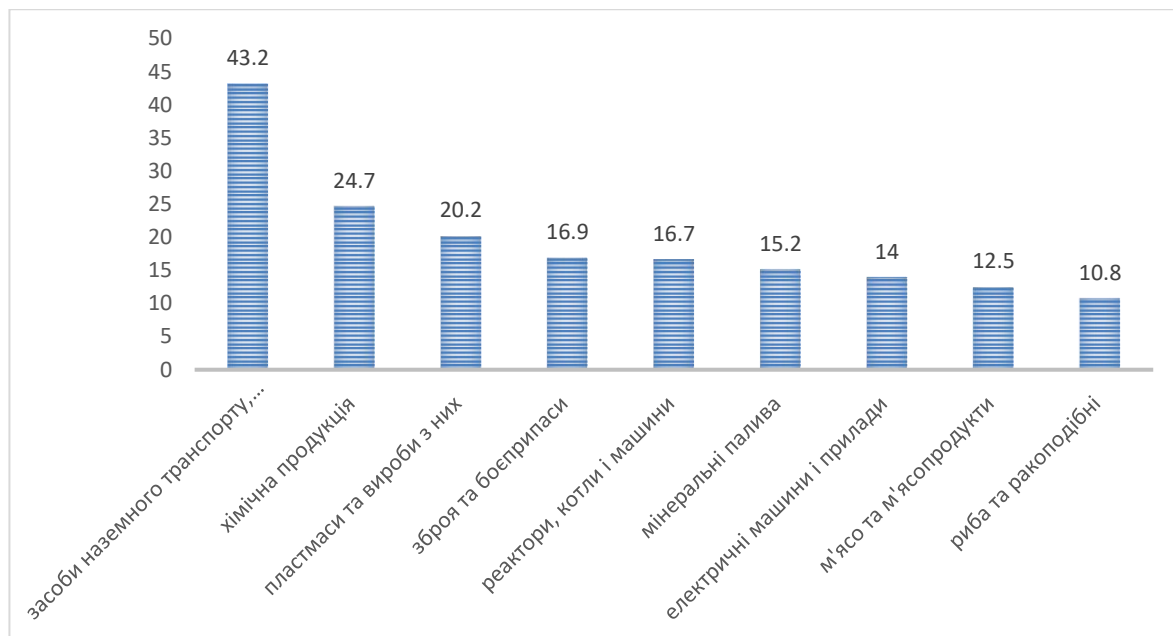


Рис.3.3. Статті імпорту з Іспанії в Україну у 2022 р., млн дол USD

Складено авторкою за джерелом: [39].

Основними статтями імпорту з Іспанії в Україну є інші товари (102,4 млн дол USD), фармацевтична продукція (55,07 млн дол USD), хімічна продукція (41,1 млн дол USD), засоби наземного транспорту (31,22 млн дол USD), ядерна енергія, машини та обладнання (31,22 млн дол USD) ядерні реактори, машини та обладнання (29,74%), електричні машини та обладнання (27,66 млн дол USD), алкогольні та безалкогольні напої (18,23 млн дол USD), косметика (16,56 млн дол USD) та їстівні плоди і горіхи (15,85 млн дол USD).

Таким чином, Україна має хороші зовнішньоекономічні зв'язки з Іспанією і прагне підтримувати та активно розвивати ці відносини. Останніми роками обидві країни зберігають позитивну динаміку у двосторонній торгівлі. Збільшився як експорт, так і імпорт товарів та послуг з України до Іспанії, причому експорт значно перевищує імпорт. Згідно з дослідженням, у товарній

структурі експорту України до Іспанії значну частку займають чорні метали, енергетичні матеріали, нафта і нафтопродукти, руди, шлаки та мінерали.

3.2. Аналіз та оцінка впливу російської агресії на двостороннє співробітництво

Підтримка міжнародної спільноти та більшості країн стала одним із вирішальних чинників для України. Зокрема, йдеться про Іспанію. Від самого початку війни між Росією та Україною, Королівство підтримує нашу країну та проявило солідарність, засудивши російську військову агресію.

Що стосується позиції Іспанії щодо України, то вона була однією з перших країн, які надали гуманітарну допомогу українським військам у 2014 р.. Іспанія також засудила російську агресію в лютому 2022 р. і не тільки підтримала бажання України вступити до ЄС, а й рішуче наполягала на наданні їй статусу кандидата.

Цікавим є зростання іспанської дипломатичної активності за останнє десятиліття. Наприклад, згідно з іспанською дипломатичною стратегією на 2021–2024 рр., Королівство Іспанія має активно налагоджувати дипломатичні відносини з метою досягнення широкого національного консенсусу. В основі документа лежить прагнення Іспанії закріпити своє міжнародне значення та посилити присутність на світовій арені. Її зовнішньополітичні орієнтири ґрунтуються на глобальній місії та багатовимірній ідентичності: глибокі та непорушні зв'язки з Латинською Америкою, тісні стосунки з Африкою та трансатлантичні зв'язки зі США, а також європейська сутність і середземноморське коріння. Унікальне стратегічне положення Іспанії між Європою та Африкою, Середземномор'ям та Атлантикою робить її ідеальним партнером по діалогу, який може запропонувати всеосяжне бачення, здатність до діалогу в багатьох регіональних і глобальних конфліктах.

Варто також пам'ятати про історичні чинники, які активізують участь Іспанії в сучасних міжнародних відносинах. По-перше, нейтралітет Іспанії у

Другій світовій війні. По-друге, диктатура Франко, яка стала причиною тривалої міжнародної ізоляції Іспанії. По-третє, виснажлива громадянська війна, яка протягом тривалого періоду фокусувала увагу Іспанії на внутрішніх, а не зовнішніх проблемах. І нарешті, що, мабуть, найголовніше, невдоволення Іспанії ситуацією навколо Гібралтару, заморської території Великої Британії в південній частині Піренейського півострова.

Іспанія стала однією з перших країн, що приєдналися до Європейського фонду миру (EPF), створеного в березні 2021 р. для зміцнення спроможності Європейського союзу гарантувати безпеку своїх громадян і громадян своїх партнерів. Фонд дає змогу надавати повний спектр обладнання та інфраструктури збройним силам партнерів відповідно до норм міжнародного права, прав людини та міжнародного гуманітарного права. Частка Іспанії в Європейському фонді миру становить 9%, або 2,5 млрд євро [33].

Іспанія продовжує підтримувати Україну під час повномасштабної війни не лише заявами, а й військовою та гуманітарною. Протягом першого місяця повномасштабної війни Іспанія відправила в Україну 10 рейсів, 7 з яких перевозили наступальну зброю, а ще 3 – оборонні та гуманітарні вантажі. На тлі російської агресії та спричиненої нею кризи Іспанія випустила найбільший в історії пакет гуманітарної допомоги одній країні на загальну суму 31 млн євро.

У березні 2024 р. П. Санчес заявив в інтерв'ю, що Іспанія має намір відправити в Україну тільки «оборонні» вантажі в рамках мирної ініціативи ЄС. Однак він змінив свою позицію, оскільки конфлікт стрімко розростається, а тиск з боку правоцентристської опозиційної Народної партії (НП), ліберальної Ciudadanos і ультраправої VOX посилюється. Проте його жорстка риторика щодо війни в Україні зазнала критики з боку лівих партій, що входять до його коаліції. Підкреслимо, що це вже не вперше, коли між двома партнерами по коаліції, PSOE і Unidas Podemos, виникають розбіжності з приводу українського конфлікту.

21 квітня 2022 р. прем'єр-міністр Іспанії Санчес разом із прем'єр-міністром Данії М. Фредеріксен особисто відвідали Київ під час повномасштабного вторгнення. Після зустрічі прем'єр-міністр П. Санчес повідомив, що надішле в Україну нову військову допомогу: з серпня по жовтень Іспанія відправила в Україну системи ППО, боєприпаси, бронетехніку, машини швидкої допомоги, медикаменти та військову форму. Іспанія навчила українські війська керувати зенітними батареями, підготувала персонал і перевезла поранених солдатів на лікування. За останніми даними, загалом Іспанія прийняла близько 140 000 українських біженців і надала Україні 300 тон військових вантажів, зенітно-ракетних комплексів і бронетехніки. За словами прем'єр-міністра, це історична і безпрецедентна за своїм потенціалом ініціатива Іспанії.

На тлі масштабного вторгнення Іспанія також оголосила про збільшення витрат на оборону. Тим часом ліва партія Podemos, що входить до правлячої коаліції і є партнером прем'єр-міністра П. Санчеса по PSOE, відкрито виступила проти запланованого збільшення військових витрат, а також розкритикувала схвалення урядом розміщення двох додаткових есмінців ВМС США на базах в Іспанії. Війна в Україні та, зокрема, постачання зброї спричинили нові сутички між двома партнерами в іспанському уряді та внутрішні розбіжності всередині Unidas Podemos.

Загалом війна в Україні та складна безпекова ситуація в Європі посилили проратовські настрої в Іспанії: 83% опитаних позитивно оцінюють військову угоду.

Згідно з нещодавнім опитуванням Центру соціологічних досліджень (Centro de Investigaciones Sociológicas, CIS), 76% іспанців вважають, що Кремль поширює фейкові новини та брехню, щоб дискредитувати, наприклад, українських військових. Аналіз реакції іспанців на фальшиві новини з Росії залежно від електоральних уподобань не виявив принципових відмінностей між виборцями однієї партії та іншої.

Більшість іспанців вважають, що російські війська навмисно нападають на мирних жителів (85%) і скоюють воєнні злочини та злочини проти мирного населення (90%). На думку 88% іспанців, Путін має постати перед міжнародним судом за ці воєнні злочини.

Таким чином, праві політичні сили Іспанії, представлені в парламенті (правоцентристська Народна партія (PP), ультраправа VOX, націоналістичні Баскська і Каталонська партії та ліберально-орієнтована Ciudadanos), однозначно підтримують вступ України в тотальну війну і засуджують російську агресію. Крайні праві сили підтримують ідею прийому біженців з України, але VOX загалом виступає проти імміграції, побоюючись напливу з Африки [59].

Під тиском правої опозиції правляча ліва коаліція спочатку зайняла м'яку позицію щодо російсько-української війни, але нині активізувала свою проукраїнську риторику і дії. Однак усередині коаліції все ще існують розбіжності з приводу політики безпеки Іспанії перед обличчям повномасштабного російського вторгнення. Podemos загалом виступало проти планів збільшення військового бюджету і розширення співробітництва з НАТО в умовах російської загрози і утрималися під час голосування з питання про членство Фінляндії та Швеції в НАТО (деякі ліві голосували проти). У заявах крайніх лівих політиків підкреслюється, що така політика сприяє подальшій ескалації війни і віддаляє країну від мирних рішень.

Після масштабного вторгнення посольство України значно активізувало свої контакти із різними офіційними особами, особливо з іспанськими. Посольство України повною мірою використовує свої можливості для привернення максимальної уваги до України. У співпраці зі співвітчизниками ведеться і культурна дипломатія (наприклад, видано двомовну антологію української поезії, покликану познайомити іспанських читачів з українською класикою). Символічним у цьому контексті є побратимство Ірпеня та Герніки (обидва міста сильно постраждали під час війни).

В. Зеленський вперше офіційно приїхав до Іспанії весною 2024 р., де підписав двосторонню безпекову угоду, згідно з якою Україна отримає цього року 1,1 млрд євро воєнної допомоги. За даними El País, в пакеті мають бути зенітні ракети до систем Patriot та 19 танків Leopard 2A4, а також певна кількість виробленої в Іспанії зброї. До 2027 р. через європейський фонд підтримки миру Іспанія надасть ще 5 млрд євро.

Іспанія таким чином стала десятою країною, яка підписала з Україною безпековий договір.

За даними Кільського інституту світової економіки, станом на лютий 2024 р. Іспанія надала Україні воєнної допомоги на 330 млн євро, а фінансової – на 520 млн євро.

Серед озброєнь Іспанія надала Україні ЗРК Hawk, бронетранспортери M113 та танки Leopard 2, боєприпаси. Окрім того, зимове спорядження, медикаменти, аптечки.

Іспанія часто проводить навчання для українських військових, зокрема, для операторів зенітно-ракетних комплексів Patriot, Hawk, NASAMS. Військових Сухопутних сил ЗСУ в Іспанії тренували вести бій у міських умовах, використовувати бронетранспортери M113, українські прикордонники проходили вишкіл в Піхотній академії іспанської армії в Толедо.

Варто також зазначити, що Королівство Іспанія надало тимчасовий притулок для 160 000 українських біженців. Така допомога надається і на міжнародній арені.

Іспанія також є однією з країн, що вирішили підтримати претензії України до Росії в рамках Конвенції про запобігання злочину геноциду і покарання за нього, які розглядаються Міжнародним судом.

Отже, Іспанія зарекомендувала себе як надійний міжнародний партнер європейській політиці безпеки. Вона стала ближчою внаслідок усіх проявів допомоги, співпраці та обмінів, що може мати позитивний вплив на подальший розвиток двосторонніх відносин Іспанії та України.

3.3. Роль Іспанії у підтримці європейської інтеграції України

Європейський союз (ЄС) залишається єдиним у світі економічним і політичним об'єднанням суверенних держав, що втілює ідею територіальної та цивілізаційної інтеграції континенту, попри зростаючий євроскептицизм і можливість виходу окремих держав з інтеграційного утворення. Українське суспільство довело свою відданість прагненню до європейської інтеграції під час Революції Гідності та гібридної війни. Таким чином, досвід інтеграції Іспанії залишається актуальним, оскільки вступ країни до Європейського співтовариства був не лише складним і проблематичним. За короткий період часу два народи заклали міцний фундамент для побудови дружніх двосторонніх відносин і досягли позитивних результатів у розвитку взаємовигідного співробітництва в політичній, торговельно-економічній, гуманітарній та науковій сферах.

Україна та Іспанія підписали щонайменше 30 міжнародних угод, які створюють правове підґрунтя для співробітництва в різних сферах. Обидві країни успішно співпрацюють у рамках міжнародних організацій. Україна щиро цінує послідовну підтримку урядом і народом Іспанії суверенітету і територіальної цілісності України проти російської агресії [1].

Останніми роками іспанська зовнішня політика змінилася від дещо двозначної позиції щодо Росії та України, що поєднувала підтримку заходів ЄС і військової присутності НАТО зі спеціальними політичними й економічними заграваннями з Росією, до відкритої критики Росії та тіснішої взаємодії з Україною. Остання тенденція, що передувала повномасштабному російському вторгненню і подальшим звірствам в Україні, відтоді неухильно посилюється, заморожуючи політичні зв'язки з Росією та ставлячи Україну в пріоритет.

Більшість громадян Іспанії поставилися до повномасштабного вторгнення зі страхом і презирством. П. Санчес, один із перших прем'єр-міністрів ЄС, які відвідали Київ (квітень 2022 р.), на початку березня видав

указ про постачання зброї Україні, незважаючи на протидію з боку своїх партнерів по коаліції. Хоча Іспанія не є військовою державою, її зобов'язання щодо забезпечення оборони України – включно з обладнанням ППО, боєприпасами та навчанням – згодом збільшилися та високо цінуються такими ключовими гравцями, як США. Під час свого другого візиту до Києва 24 лютого 2023 р. міністр оборони П. Санчес заявив, що Іспанія надає старі літаки Leopard A4 і підтвердив, що їх поставлять в Україну. Міністр оборони Іспанії – М. Роблес також відвідала Україну (Одеса). Мадрид рішуче підтримує жорсткі санкції, прийняті після повномасштабного вторгнення, і різні пакети заходів ЄС. Крім того, Іспанія робить свій внесок до Європейського фонду миру і бере участь в інших ініціативах на підтримку Києва, таких як правосуддя за російські злочини і гуманітарна допомога. Зеленський, виступаючи в іспанському парламенті у квітні 2022 р., подякував Іспанії за її роль, а П. Санчес нещодавно був удостоєний меморіальної дошки на Алеї Героїв у Києві.

Україна цінує практичну підтримку, яку надає Іспанія в питанні європейської інтеграції. Європейська інтеграція є для українського народу керівним принципом для успішної розбудови демократичної держави, заснованої на спільних цінностях з ЄС. Вибір Європи також надихає український народ у його боротьбі за свою свободу, суверенітет і територіальну цілісність. Саме тому відносини між Україною та Іспанією – це більше, ніж партнерство між європейськими сусідами. Це відносини, спрямовані на просування і захист принципів демократії, справедливості, солідарності, успішних реформ, безпеки та міжнародного права в усій Європі та в усьому світі.

У цьому сенсі Меморандум про співпрацю між Міністерством закордонних справ України та Міністерством закордонних справ і співробітництва Іспанії, що спрямований на зближення України з ЄС, та історична, амбітна й далекосяжна Угода про асоціацію Україна–ЄС, обрана

українським народом під час Революції Гідності, мають велике значення у двосторонніх відносинах [33].

23 червня 2022 р. Україна отримала статус кандидата на вступ до ЄС. Для цього влада в рекордні терміни заповнила анкету і провела масштабну роботу з секторальної інтеграції.

Завдяки системним перетворенням (навіть в умовах повномасштабної війни) Україна отримала п'ять так званих «безвізових режимів» з ЄС (енергетичний, транспортний, економічний, митний і цифровий).

Україна досягає цілей європейської інтеграції, включно з реалізацією Угоди про асоціацію з ЄС, наближенням українського законодавства до чинного законодавства ЄС, розширенням торговельних відносин з ЄС, продовженням секторальної інтеграції до внутрішнього ринку ЄС та розширенням участі в європейських програмах та ініціативах.

Водночас перед Україною стоять нові масштабні та складні завдання у зв'язку з її статусом країни-кандидата на вступ до ЄС. Україна поставила перед собою амбітну мету – якомога швидше стати повністю готовою до членства в ЄС в умовах тотальної війни.

8 листопада Комісія однозначно рекомендувала Європейській раді позитивно оцінити прогрес України у проведенні реформ і відкрити переговори про вступ; 14 грудня Європейська рада ухвалила рішення про відкриття переговорів з Україною.

Після рішення Європейської ради про відкриття переговорів Україна розпочала процес систематичного та інтенсивного зближення свого законодавства із законодавством ЄС, а Рада ЄС схвалила успішне зближення за кожним із шести блоків.

Україна та ЄС узгодили угоду про вступ, яка потребує схвалення всіх держав-членів ЄС і Європейського парламенту та ратифікації національними парламентами держав-членів.

Україна досягла високого рівня інтеграції з ЄС в енергетичному, економічному, транспортному, митному та цифровому секторах. У 2024 р.

уряд продовжить інтеграцію в цих секторах і усуне всі бар'єри, що відокремлюють Україну від економік і суспільств країн-членів ЄС. Він планує отримати безвізовий режим у роумінгу (програма «Роумінг як удома»), також продовжити зусилля щодо отримання безвізового режиму стосовно промислової продукції (Угода про оцінку відповідності та приймання промислової продукції), приєднатися до Єдиної зони європлатежів (SEPA) та отримати взаємний доступ до ринків державних закупівель. Уряд планує це зробити. Водночас ведеться робота щодо продовження дії схеми скасування економічних і транспортних віз до 2025 р.

Європейська комісія оголосила про чотирирічну програму допомоги Україні на суму 50 млрд євро. Програма включає:

- 1) фінансову підтримку у вигляді грантів і позик;
- 2) спеціальний інвестиційний фонд, спрямований на залучення та мобілізацію державних і приватних інвестицій для відновлення України;
- 3) технічну допомогу, включно з експертною допомогою в проведенні реформ [33].

Західний кордон України нині є основним логістичним коридором до Європи і має відповідати найвищим стандартам. Максимальна швидкість, мінімум бюрократії та зручність прикордонних територій для людей і бізнесу. Це важливий елемент інтеграції України в Європу, а також відповідь на російську блокаду її портів.

Зміни передбачають запровадження спільного з країнами ЄС митного та прикордонного контролю, активну модернізацію наявних і відкриття нових пунктів пропуску. Крім того, для зручності та оперативності громадян і підприємств буде розширено функціонал застосунку «Електронний контроль». Усі міжнародні пасажирські маршрути буде розміщено на відповідних платформах, а процедуру відкриття пасажирських маршрутів буде повністю переведено в цифровий формат.

На жаль, довгострокові перспективи активної участі Іспанії у справах України залишаються під питанням. Політичне майбутнє деяких лідерів і

чиновників, які стоять за цими заходами, включно з самим П. Санчесом, вельми невизначене: після того, як його власна партія програла регіональні вибори в травні 2023 р., прем'єр-міністр у перші ж дні свого перебування на посаді президента Іспанії закликав до проведення дострокових національних виборів 23 липня.

Щодо розширення, то, незважаючи на чутки в Києві про те, що Іспанія може накласти вето на кандидатуру України, міністр Альварес, який уже двічі відвідав Київ, заздалегідь заявив, що Іспанія підтримає оцінку Комісії, яка, як очікується, буде позитивною за певних умов. Ця підтримка залишається стабільною, хоча за останній рік вона дещо знизилася. Можливі витрати і наслідки вступу України, особливо в плані впливу, конкуренції (наприклад, у сільськогосподарському секторі, де Іспанія, як і раніше, є основним одержувачем коштів за лінією Спільної сільськогосподарської політики) і доступу до фондів ЄС (як і раніше, вкрай важливих для деяких регіонів Іспанії, де ВВП нижчий від середнього рівня в ЄС), Королівство також не виключає. Варто зазначити, що йому є що втрачати в короткостроковій перспективі. Незважаючи на те, що досі не було широких дебатів щодо цих наслідків і політики не приділяли цьому питанню особливої уваги, згодом ситуація може змінитися, тим паче, що популісти з Vox (консервативної партії) вправно використовують проблему міграції та економічну кризу для поляризації суспільства та посилення свого політичного впливу.

Загалом, позиція Іспанії щодо заявки України на вступ до ЄС виглядає наступним чином:

- 1) активна підтримка, хоча й занепокоєна абсорбційною спроможністю ЄС і необхідністю внутрішніх реформ;
- 2) вимогливість щодо реформ – Україна повинна виконати всі ключові умови, включно з тими, що пов'язані зі вступом, і в принципі не повинна намагатися скоротити шлях до вступу;
- 3) потрібен жест у бік інших країн-кандидатів, щоб використати комплексний підхід до розширення;

4) необхідно зберегти консенсус ЄС [33].

Очевидно, що більшість іспанців підтримують Україну в її боротьбі з російською агресією (хоча й не так агресивно, як коли Київ перебував під загрозою) і на шляху до членства в ЄС. Поглиблення зв'язків між двома країнами (хоча й здебільшого на місцевому рівні), особливо після повномасштабного вторгнення, починаючи від політичних стосунків і регулярних обмінів та закінчуючи кількома соціально-культурними проєктами і зростаючою повсякденною присутністю українців в іспанському суспільстві, є чинником, що сприяє нормалізації зусиль України щодо інтеграції до ЄС. Ці двосторонні зв'язки поступово створюють синергію та соціально-політичний зміст там, де раніше було мало спільного простору. Очевидно, що у всіх цих галузях ще є над чим працювати.

Отже, поступова інтеграція України в євроатлантичну структуру, а також її вихід із тотальної війни мають підвищити її значущість для іспанської зовнішньої політики і зробити її позиції стабільнішими, незважаючи на визнані уподобання Мадрида щодо Півдня і Латинської Америки. Іспанія, найімовірніше, підтримає пропозиції щодо органічної інтеграції, про що йшлося раніше. З погляду іспанських чиновників, які традиційно є прихильниками формально-правового підходу, найважливіші завдання для українських чиновників та інституцій можна сформулювати так: проведення реальних реформ, що їх вимагає ЄС (здебільшого щодо ключових копенгагенських критеріїв); виконання нормативно-правових актів. З урахуванням вищевикладених застережень Іспанія підтримує шлях України до ЄС. Цей шлях, безсумнівно, буде тернистим і надзвичайно важким, причому не тільки для самої України.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши тему магістерської роботи та виконавши ряд поставлених завдань, дійшли до наступних висновків:

Розглянувши зовнішню політику Іспанії та її євроінтеграцію як об'єкт міжнародно-політичних досліджень визначили, що у реалізації своєї зовнішньополітичної діяльності Іспанія спирається на активну економічну дипломатію, інтеграційну та регіональну політику, свій політичний статус впливового члена західного співтовариства, військово-політичну взаємодію із США та європейськими союзниками в рамках НАТО, унікальний культурний та потужний науково-освітній потенціал.

Визначивши історичні особливості формування та еволюції євроінтеграційного напрямку зовнішньої політики країни виявили, що перехід до демократичної правової держави в Іспанії шляхом реформи, а не «розриву» став можливим завдяки феномену консенсусу всіх внутрішньополітичних сил – від постфранкістів до комуністів. Заради порятунку держави та суспільства, запобігання новій громадянській війни ще в початковий, складний період переходу до демократії, вони уклали між собою угоду щодо основних питань внутрішньополітичного життя. Цей політичний досвід був заснований в ідеологічному плані відмови від «особливого шляху» розвитку та недвозначному виборі на користь європейської політико-економічної моделі. Європейська політика Іспанії (як й інших членів ЄС) має як би два виміри: здатність адаптувати політику, що розробляється в Брюсселі, до національних інтересів та здатність інкорпорувати національні преференції у процес ухвалення рішення Співтовариства. Загалом слід зазначити, що в іспанських політичних і навіть наукових колах приділяється мало уваги теоретичним аспектам європейської інтеграції, її глобальне бачення практично відсутнє. Першочергове значення має практика відносин із Євросоюзом.

Розглянувши соціально-політичний профіль Іспанії побачили, що показник ВВП має позитивну динаміку майже за весь аналізований період.

Лише у 2020 р. відбулось скорочення даного показника, у зв'язку з погіршенням епідеміологічної ситуації в світі та поширенням COVID-19. Розглядаючи соціально-економічні умови в іспанській державі, необхідно в першу чергу відзначити найвищий показник безробіття серед держав-членів Європейської спілки. Зокрема, найбільше безробіття спостерігається серед такої соціальної групи населення як іспанська молодь. Отже, соціально-політичний та економічний профіль країни характеризується важкою історією, але сприятливими соціальними, політичними та економічними тенденціями. Як і будь-яка країна Іспанія мала різки економічні занепади та піднесення, що дозволило наразі мати відносно стабільну, розвинуту, з ефективним правлінням державу.

Проаналізувавши нормативно-правову базу відносин між ЄС та Іспанією дійшли до наступних висновків, що відносини між Іспанією та Європейським Союзом (ЄС) завжди мали різнобічний та багаторівневий характер. Відповідно до Лісабонського договору від 13 грудня 2007 р. (ст. 207) питання регулювання зовнішньоторговельної діяльності віднесені до компетенції єдиної торговельної політики ЄС. Як і в інших країнах ЄС, в Іспанії всі нормативні акти, ухвалені в ЄС, є обов'язковими для застосування. У межах митної території ЄС рух товарів здійснюється без сплати мит та платежів, країни-члени ЄС застосовуються єдині тарифні та нетарифні заходи щодо експорту та імпорту товарів з третіх країн. Головним нормативно-правовим документом, що регламентує зовнішньоторговельну діяльність у ЄС, є Митний кодекс ЄС, ухвалений у жовтні 2013 р. та набрав чинності з 1 червня 2016 р.. Так як Іспанія являється членом Європейського Союзу, то за вимогами її законодавство має повністю відповідати вимогам ЄС. Провівши дослідження виявили, що нормативне та правове регулювання в країні відповідає всім представленим директивам ЄС.

Дослідивши особливості євроінтеграційних процесів в Іспанії на сучасному етапі дійшли до наступних висновків, що стабілізації економіки Іспанії покликані сприяти заходи підтримки, що існують у рамках ЄС.

Іспанія грає одну з ключових ролей у складному процесі побудови діалогу та співробітництва з регіоном Середземномор'я, спрямованих на зміцнення миру, стабільності та процвітання учасників цього процесу. Багато важливих ініціатив були ініційовані саме Іспанією для зміцнення ролі країни у ЄС, а також для вирішення національних проблем безпеки.

Розглянувши напрямки подальшої співпраці Іспанії з ЄС дійшли до наступних висновків, що в даний час Іспанія переживає вкрай відповідальний період економічної модернізації, комплексного реформування існуючих господарських структур, формування нових контурів сучасної технологічної моделі зростання. Цей курс у непростих внутрішньополітичних і динамічно мінливих міжнародних умовах проводить уряд на чолі з генеральним секретарем Іспанської соціалістичної робочої партії (ІСРП) П. Санчесом. Закріплення цих трендів може відчутно підвищити роль Іспанії в європейському економічному просторі та ступінь її геоекономічної автономності, викликати ланцюгову реакцію позитивних змін і, зрештою, стати фактором запобігання сповзанню країн-членів ЄС у рецесію. Отже, значні проблеми для успішного здійснення економічного перезавантаження та модернізації національних виробничих структур лежать і в соціальній сфері іспанської держави.

Оцінивши двостороннє співробітництво Іспанії з Україною та вплив російської агресії на нього дійшли до наступних висновків, що велике значення для співпраці обох країн має економічна складова. Незважаючи на складні часи торговельно-економічні відносини між Україною та Іспанією розвиваються й надалі. Це говорить про міцні та стабільні відносини між двома країнами та їхню здатність адаптуватися до мінливих умов світової економіки. Підтримка міжнародного співтовариства і більшості країн стала одним з вирішальних факторів у співпраці з Україною в стані війни. Підтримка країн ЄС та окремих міжнародних гравців дуже важлива. Зокрема, йдеться про Іспанію. З початку війни між Росією і Україною ця країна проявляла Солідарність, підтримуючи нашу країну і засуджуючи російські військові

атаки. Цікавим є зростання дипломатичної активності в Іспанії за останні 10 років. Наприклад, згідно з іспанською дипломатичною стратегією на 2021–2024 р., Королівство Іспанія має активно встановлювати дипломатичні відносини для досягнення широкого національного консенсусу. Що стосується позиції Іспанії щодо України, то в 2014 р. вона була однією з перших країн, які надали гуманітарну допомогу українській армії¹. Іспанія також засудила російську агресію в 2022–2023 рр. і рішуче наполягала на тому, щоб не тільки підтримати прагнення України до членства в ЄС, а й надати їй статус кандидата. Варто також відзначити, що Королівство Іспанія надало тимчасовий притулок 160 000 українським біженцям.

Загалом, позиція Іспанії щодо заявки України на вступ до ЄС виглядає наступним чином:

- 1) активна підтримка, хоча й занепокоєна абсорбційною спроможністю ЄС і необхідністю внутрішніх реформ;
- 2) вимогливість щодо реформ – Україна повинна виконати всі ключові умови, включно з тими, що пов'язані зі вступом, і в принципі не повинна намагатися скоротити шлях до вступу;
- 3) потрібен жест у бік інших країн-кандидатів, щоб використати комплексний підхід до розширення;
- 4) необхідно зберегти консенсус ЄС.

Таким чином, за останні роки організація зовнішньої політики як у структурному, технічному, так і стратегічному відношенні отримала стимул до подальшого розвитку. З прийняттям основних документів у галузі зовнішньої політики, оборони та національної безпеки іспанська зовнішня політика набула якісно новий характер і знову активізуватись.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Договір про дружбу і співробітництво між Україною та Королівством Іспанія : Міжнародний договір від 9 лютого 1994. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
2. Агапова В. І. Політичні відносини між Іспанією та США у постбіполярний період. Молодий вчений. 2020. № 3(2). С. 304–308
3. Балабан Р. В. *Україна – не Іспанія. Акценти соціально-політичного порівняння*. Р. В. Балабан. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2014. Вип. 2. С. 120–135
4. Бойко Н. І. *"Іспанське питання" на Потсдамській конференції та в Організації Об'єднаних націй*. Наукові записки [Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського]. Серія : Історія. 2016. Вип. 24. С. 259–265
5. Бойко Н. Зовнішня політика франкістської Іспанії у роки другої світової війни: історіографія питання. Історичні і політологічні дослідження. 2017. № 2. С. 98–110
6. Годлевська В. Ю. *Конституція Іспанії 1978 року та її значення для зміцнення сил демократії*. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Історія. 2005. Вип. 9. С. 389–395.
7. Годлевська В. Ю. *Демократизація Іспанії: розв'язання національно-регіональної проблеми*. Наукові записки [Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського]. Серія : Історія. 2007. Вип. 12. С. 268–272.
8. Демчук П. О. Міжнародні відносини та проблеми євроатлантичної інтеграції. К. : ППП, 2004. 252 с.
9. Казакова О. М. Форми та методи державної пропаганди в Іспанії за часів режиму Ф. Франко. Гілея: науковий вісник. 2020. Вип. 158(1). С. 31– 35

10. Кальченко Т. В. Глобальна економіка : навчальний посібник. К. : КНЕУ, 2009. 364 с.
11. Карпо В. Л., Нечаєва-Юрійчук Н. В. Інформаційна складова дезінтеграційних процесів в Іспанії та у Великій Британії: порівняльні аспекти. Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент. 2019. Т. 7. С. 142–154.
12. Карпенко Т., Овчаренко О. Сутність і протиріччя Версальсько-Вашингтонської системи. Актуальні проблеми природничих і гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка – 2019» : матеріали XXI Всеукраїнської наукової конференції молодих учених. 2019. С. 85 – 87.
13. Кожемяко В.М. Знайомтеся: Іспанія (Conozca España). Київ: Київський університет ім. Б. Грінченка, 2011. 116 с.
14. Корольчук Л. В. Активізація транскордонного співробітництва регіонів: дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. Національна академія наук України, Інститут регіональних досліджень. Луцьк, 2008. 203 с.
15. Кощій Ю. В. Проблема Гібралтару в міжнародних відносинах (1956 – 2006 рр.) : автореферат дис. канд. істор. наук. Київ, 2011. 19 с.
16. Князева Д. Правове регулювання трудових міграційних потоків між Україною та Королівством Іспанія. Вісник Одеського національного університету. Серія : Правознавство. 2012. Т. 17, Вип. 1-2. С. 205–211.
17. Корольчук Л. В. Активізація транскордонного співробітництва регіонів : дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. Національна академія наук України, Інститут регіональних досліджень. Луцьк, 2008. 203 с.
18. Кощій Ю. В. Проблема Гібралтару в міжнародних відносинах (1956 – 2006 рр.) : автореферат дис. канд. істор. наук. Київ, 2011. 19 с.
19. Курілов Ю. Ю. *Децентралізація влади в Іспанії: самоврядування, регіоналізація та податки*. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Державне управління. 2018. Т. 29(68), № 5. С. 120–129

- 20.Литовченко К. Г. Трансформація лівого флангу політичного спектру в Іспанії: стрімкий зліт Подемос. Гілея: науковий вісник. 2018. Вип. 134. С. 392–395.
- 21.Мальський М., Мацях М. Теорія міжнародних відносин : підручник. 3-тє вид. К.: Знання, 2007. 461 с.
- 22.Матлай Л. С. Членство Іспанії в Організації Об'єднаних Націй (1955–2015 рр.). Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. 2015. Вип. 42. С. 279–282.
- 23.Матлай Л. Іспанія в Європейському Союзі (1986-2016 рр.). Емінак. 2017. № 3(2). С. 103–107.
- 24.Матлай Л. Зовнішньополітична діяльність регіонів Іспанії (на прикладі Країни Басків і Каталонії). Емінак. 2017. № 4(1). С. 87–92
- 25.Матлай Л. С. Європейська інтеграція та європеїзація Іспанії: історичний, політичний та дипломатичний досвід (1977–2017 рр.). Політикус. 2017. Вип. 4. С. 117–120
- 26.Матлай Л. Дипломатична служба Іспанії у новому тисячолітті. Humanitarian vision. 2017. Vol. 3, Num. 1. С. 31–36.
- 27.Матлай Л. Азійсько-Тихоокеанський напрям зовнішньополітичного курсу Іспанії за урядових кабінетів Х. М. Аснара (1996–2004 рр.). Емінак. 2017. № 1(2). С. 53–57
- 28.Матлай Л. Зміна урядового кабінету в Іспанії (2018 р.): початок нового транзиту чи поглиблення політичної кризи? Емінак. 2018. № 4(1). С. 111–11
- 29.Матлай Л. С. Іспанський зовнішньополітичний менталітет. Гілея: науковий вісник. 2018. Вип. 138(3). С. 71–74.
- 30.Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво: монографія. Львів : ІРД НАН України, 2004. 395 с.
- 31.Манжола В. Міжнародні система і глобальний розвиток. Київ, 2008. С. 606
- 32.Перепелиця Г. М. Конфлікти в посткомуністичній Європі: монографія, 2003. 432 с.

- 33.Реалістичний шлях вступу України до ЄС URL: https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2023/08/ukraine_accession_to_eu_realistic_path_full_paper_ukr.pdf
- 34.Седляр Ю. О. Ефективність зовнішньої політики у міжнароднополітичних дослідженнях. Вісник Дніпропетровського університету. 2015. № 4. С.240–249.
- 35.Седляр Ю. Аналіз та прогнозування зовнішньої політики: навчальний посібник. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. П.Могили, 2010. 272 с.
- 36.Скопова О. І. *Партійно-політична система Іспанії, її структура та особливості в роки кризи конституційно-монархічного ладу (1918 – 1923 рр.)*. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Історія. 2010. Вип. 18. С. 261–267
- 37.Смирнова М.Є. Пріоритети зовнішньої політики Х.Л. Родригес Сапатеро. Гілея: науковий вісник. 2011. № 43. С. 615–622.
- 38.Толстов С. Досвід і практика національного примирення в Іспанії. С. Толстов. Європейські історичні студії. 2016. № 5. С. 124–143
- 39.Торговельно-економічні відносини між Україною та Іспанією. URL:<http://www.ukrexport.gov.ua>.
- 40.Федорова К.О. Зовнішня політика Іспанії на початку ХХІ ст. Warszawa: Diamond trading tour, 2014. 100 с.
- 41.Ціватий В. Г. Європейська модель дипломатії та національні особливості дипломатичних служб Іспанії, Італії та Франції доби раннього Нового часу (XVI – XVIII ст.). Проблеми всесвітньої історії. 2017. № 2. С. 66 – 71.
- 42.Bernal M. El infierno fiscal español El Economista. 2009. 108 p.
43. Calviño N. Las PYMES en la nueva economía digital El Economista. 14.12.2022. Datos históricos del IPC en España URL: invertiren bolsa.info/historico-ipc-espana/datos-historicos-del-ipc-en-espana.htm (accessed 17.09.2024).

44. Díaz Guijarro R. Sánchez y el Ibex apuestan por la autonomía de Europa y la defensa de su industria Cinco Días. 17.01.2023. EECTI. Estrategia Española de Ciencia, Tecnología e Innovación 2021–2027. URL: ciencia.gob.es/InfoGeneralPortal/documento/e8183a4d-3164-4f30-ac5f-d75f1ad55059 (accessed 23.09.2024).
45. El presidente del Gobierno destaca las “extraordinarias fortalezas” de la economía española ante la incertidumbre La Moncloa. URL: lamoncloa.gob.es/presidente/actividades/paginas/2023/120123-sanchez-foro-financiero-investors-day.aspx (date of access: 02.10.2024)
46. España 2050. Fundamentos y propuestas para una Estrategia Nacional de Largo Plazo. URL: lamoncloa.gob.es/presidente/actividades/Documents/2021/200521-Estrategia_Espana_2050.pdf (date of access: 02.10.2024).
47. Cinco Días. 12.12.2022. Geo-Economic Fragmentation and the Future of Multilateralism International Monetary Fund. URL: imf.org/en/Publications/Staff-Discussion-Notes/Issues/2023/01/11/Geo-Economic-Fragmentation-and-the-Future-of-Multilateralism-527266 (date of access: 02.10.2024).
48. López de Benito J. El H2MED presenta su candidatura Proyecto de Interés Común de la Unión Europea /Hidrogeno Verde. URL: hidrogeno-verde.es/el-h2med-opta-a-serproyecto-de-interes-comun-de-la-union-europea/ (date of access: 02.10.2024)
49. Megathreats by Nouriel Poubini an avalanche of coming disasters The Financial Times. 12.10.2022. Ministerio de asuntos económicos y la transformación digital. Start ups. URL: portal.mineco.gob.es/es-es/digitalizacionIA/Paginas/Start-ups.aspx (date of access: 02.10.2024)
50. Merecemos una España mejor. Programa electoral. Elecciones generales 2004. 206 p. Available at www.psoe.es/source-media/000000348500/000000348570.pdf (accessed 03.09.2024).
51. Roldán Barbero J. La Unión Europea y la soberanía de España. Available at www.ugr.es/~redce/REDCE12/.../10Roldan.htm.

52. Roldán Barbero J. La Unión Europea y la soberanía de España, Available at: <http://www.ugr.es/~redce/REDCE12/articulos/10Roldan.htm#63bis>
53. Estefanía J. Cambia, todo cambia. Felipe VI habrá de enfrentarse a un horizonte muy complicado. Available at: http://politica.elpais.com/politica/2014/06/03/actualidad/1401819212_390973.html (accessed 13.10.2024).
54. Iglesias P. Lo que tenemos claro es que este euro no sirve. Available at: <http://politica.elpais.com/politica/2014/05/23/> (accessed 23.09.2024). [actualidad/1400863156_284091.html](http://politica.elpais.com/politica/2014/05/23/actualidad/1400863156_284091.html) (accessed 23.09.2024).
55. Salamon L., Sokolowski S. Global Civil Society: an Overview. Baltimore, 2003. URL: www.jhu.edu/~ccss/pubs/pdf/globalciv.pdf (accessed 23.09.2024).
56. Sanchez-Cuenca I. La Política en los Gobiernos de Jose Luis Rodriguez Zapatero. Historia de Nuestro Tiempo: Universidad de la Roja. 2014. P. 97–109.
57. Thomas D. Actorness and Effectiveness in EU Foreign Policy. Paper prepared for Presentation at the UACES 40-th Annual Conference. Bruges. 2010. P. 5–6.
58. TrendEconomy Міжнародна економічна статистика URL: <https://trendeconomy/data/h2/Spain/TOTAL>
59. Біржевий портал. Статистика Іспанії URL: <https://take-profit.org/statistics/competitiveness-index/spain/>
60. Charles Powell "The Long Road to Europe: Spain and the European Community, 1957–1986 pp. URL: <https://repositori.uji.es/xmlui/bitstream/handle/10234/174791/Long-Road-Europe-Spain-European-Community-1957-1986%5b1%5d.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
61. Hans Morgenthau and Kenneth Thompson, Politics Among Nations, (6th ed.) New York: McGraw-Hill, 1985, p. 165.
62. Kissinger, Henry. *Diplomacy*. New York: Simon & Schuster, 1994. 112 p.
63. Charles F. Hermann, Foreign Policy Analysis. URL: <https://www.voxprof.com/cfh/hermann-pubs/Hermann-Policy%20Classification-Analysis%20of%20International%20Politics.pdf>

64. Andrew Moravcsik, *The Choice for Europe*, 1998. 528 p.
65. Haas, Ernst B. *The uniting of Europe : political, social, and economic forces*, 1958. 641 p. URL: <https://www.europarl.europa.eu/100books/file/EN-H-BW-0038-The-uniting-of-Europe.pdf>
66. Simon Hix, *The Political System of the European Union*, 2011. 448 p.

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного
бізнесу»

Кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА

на кваліфікаційну роботу магістра студентки спеціальності
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»,
освітньої програми «Міжнародно-політична регіоналістика»

Шевченко Аліни Ігорівни

на тему: «Євроінтеграційний напрямок зовнішньої політики Іспанії»

05.12.2024 р.

м. Харків

Кваліфікаційна робота Шевченко Аліни Ігорівни демонструє глибоке розуміння процесу євроінтеграції Іспанії та її впливу на формування зовнішньої політики країни. Авторка продемонструвала здатність до самостійного наукового дослідження, критичного аналізу джерел та формулювання власних висновків.

Протягом роботи над кваліфікаційною роботою, Аліна Ігорівна продемонструвала високий рівень відповідальності та самоорганізації. Вона дослухалась до всіх порад наукової керівниці, своєчасно виконувала поставлені завдання та виявляла ініціативу у пошуку додаткової інформації. Авторка продемонструвала глибоке занурення в тему дослідження, ознайомившись з широким спектром наукової літератури та аналітичних матеріалів.

Робота виконана на високому науковому рівні. Авторка продемонструвала здатність до системного аналізу проблем, чітко сформулювала мету дослідження, обґрунтувала вибір методів дослідження та отримала вагомі результати. Особливо слід відзначити: глибокий аналіз історичних передумов євроінтеграції Іспанії; всебічне дослідження сучасних викликів та перспектив європейської інтеграції для Іспанії; використання широкого спектру наукової літератури та аналітичних матеріалів; оригінальність підходу до дослідження проблеми; логічну структуру роботи та чіткість викладу матеріалу.

Результати дослідження Шевченко А. І. є актуальними та можуть бути використані для подальших наукових досліджень у галузі європейської інтеграції та міжнародних відносин. Праця має як теоретичне, так і практичне значення. Отримані висновки можуть бути використані для аналізу процесів євроінтеграції інших країн та розробки рекомендацій для подальшого розвитку європейської інтеграції.

Зважаючи на високий рівень виконання роботи, актуальність обраної теми та наукову новизну отриманих результатів, вважаю за можливе допустити кваліфікаційну роботу Шевченко Аліни Ігорівни до захисту перед екзаменаційною комісією.

Науковий керівник:

кандидат політичних наук, доцентка

Ганна ПАНАСЕНКО

Харківський національний
університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків
02.12.2024

Екзаменаційній комісії із захисту
кваліфікаційних магістерських робіт
студентів спеціальності 291
«Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії»

ЗОВНІШНЯ РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу магістра студентки спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Шевченко Аліни Ігорівни

на тему: «Євроінтеграційний напрямок зовнішньої політики Іспанії»

Рецензована кваліфікаційна робота магістра Шевченко А. І. присвячена актуальній темі євроінтеграційних процесів та їх впливу на зовнішню політику окремої країни – Іспанії. Робота є вагомим внеском у дослідження європейської інтеграції та демонструє глибоке розуміння авторкою обраної тематики.

Тема роботи є безперечно актуальною в контексті сучасних європейських інтеграційних процесів. Дослідження євроінтеграційного досвіду Іспанії має не лише теоретичне, а й практичне значення, оскільки може бути використане для аналізу євроінтеграційних перспектив інших країн.

Авторка чітко сформулювала мету роботи та завдання дослідження. Зміст роботи повністю відповідає поставленим завданням. Аліна Ігорівна продемонструвала глибоке розуміння теоретичних основ євроінтеграції та здатність застосовувати їх для аналізу конкретного випадку - Іспанії.

Робота має логічну структуру, всі розділи взаємопов'язані між собою. Авторка продемонструвала здатність до системного аналізу, використовуючи широкий спектр джерел. Особливо вдалим є аналіз нормативно-правової бази відносин між ЄС та Іспанією, а також оцінка двостороннього співробітництва Іспанії з Україною та вплив російської агресії на нього.

Авторка використала широкий спектр методів дослідження, таких як аналіз документів, порівняльний аналіз, статистичний аналіз. Вибір методів дослідження є обґрунтованим і відповідає поставленим завданням.

Робота виконана на високому науковому рівні. Шевченко А. демонструє глибокі знання з міжнародних відносин, європейської інтеграції та політології. Стиль викладу чіткий, логічний, мова наукова. Лаконізм, логічна послідовність викладення теми, дотримання вимог стилістики та мови, вміння користуватись джерелами інформації демонструють високий рівень авторки. Оформлення роботи відповідає вимогам.

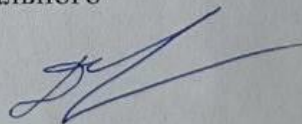
Проте відчувається потреба в більш детальному аналізі окремих питань, зокрема стосовно напрямків подальшої співпраці Іспанії з ЄС.

До позитивних сторін роботи можна віднести те, що авторці вдалося узагальнити значний обсяг вихідної інформації з різних джерел і власних розробок та представити роботу, яка може мати практичне застосування в сучасній міжнародній системі.

Можна зробити висновок, що кваліфікаційна робота здобувачки Шевченко А. І. на тему «Євроінтеграційний напрямок зовнішньої політики Іспанії» виконана на високому рівні і відповідає вимогам до кваліфікаційних робіт, рекомендована до захисту та заслуговує на оцінку «відмінно» (95 б.)

Рецензент:

кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політології, соціології
і культурології Харківського національного
педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди



Юлія ДІБІКОВА



Додаток 1 до Порядку проведення перевірки кваліфікаційних робіт, наукових праць та навчально-методичних видань щодо наявності запозичень з інших документів

Введено в дію:

наказ ректора № 0204-1/088 від 27.02.2020 р.

Ректору Харківського національного
університету імені В.Н.Каразіна

студентки _____ Шевченко Аліни Ігорівни

прізвище, ім'я та по батькові

форма здобуття освіти _____ денна

денна, заочна (дистанційна)

ступінь вищої освіти _____ магістр

(бакалавр, магістр)

спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

(код та найменування спеціальності; спеціалізації)

факультет Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

(найменування факультету або інституту)

ЗАЯВА

Підтверджую, що текст кваліфікаційної роботи:

«Євроінтеграційний напрямок зовнішньої політики Іспанії»

(назва роботи)

був написаний мною особисто; він не містить запозичень із інших документів, а також чужих опублікованих результатів без належного посилання на авторів та першоджерела, а також не містить свідомої фальсифікації результатів.

Електронна версія роботи, яка надана для проведення перевірки щодо наявності запозичень з інших документів, повністю збігається з друкованою.

Ознайомлена з Порядком проведення перевірки кваліфікаційних робіт, наукових праць та навчальних видань щодо наявності запозичень з інших документів.

25.11.2024 р.

(дата)



(підпис)